

Når retten sætter pris på krænkelse

Et sociologisk studie af tortgodtgørelse i danske voldtægtssager

LUND
UNIVERSITY

Author: Andrea Stubkjær Nissen

Master's thesis SOCM05 30 credits

Spring semester 2024

Supervisor: Stina Bergman Blix

Word count: 20380

Abstract

This thesis examines how rape is assessed and valued in Danish court practices concerning compensating rape victims for non-economic damage, and how these assessments can be understood from a socio-legal and feminist perspective. The thesis investigates, what factors are considered significant in the determination of compensation in rape cases, and how these assessments can be understood in relation to perceptions of rape, gender, sexual autonomy, and legal objectivity.

The study is based on a qualitative analysis of 13 Danish rape judgments and six interviews with victim lawyers. The analysis draws on socio-legal and feminist legal theoretical perspectives, including the work of Carol Smart, Susan Estrich, Martha Burt, and Nils Christie.

The analysis indicates that compensation for rape is closely linked to factors such as physical violence and active resistance, as these circumstances results in higher levels of compensation. In contrast, cases characterized by passivity and lack of resistance are typically awarded significantly lower compensation. The thesis further demonstrates how these assessments may be linked to broader societal conceptions of what constitutes a “real rape” and the “ideal victim”. Furthermore, the thesis argues that the court assessments are presented as objective and standardized, even though they simultaneously rely on normative and socially situated understandings of rape and violation. The thesis therefore argues that compensation practices contribute to a hierarchization of different forms of rape and violation.

Keywords: Rape, victim, compensation, socio-legal studies,

Populærvideenskabelig opsummering

Hvis man bliver udsat for voldtægt i Danmark, kan man få tortgodtgørelse, som er en økonomisk kompensation for den krænkelse, man har været udsat for. Dette speciale undersøger, hvordan danske domstole vurderer og fastsætter denne godtgørelse i voldtægtssager. Samtidig undersøger specialet, hvilke forhold der ser ud til at have betydning for erstatningens størrelse, og om disse vurderinger potentielt kan sige noget om rettens forståelse af voldtægt og krænkelse.

Undersøgelsen bygger på en analyse af 13 danske voldtægtsdomme samt interviews med 6 bistandsadvokater med erfaring fra voldtægtssager. Formålet har været at undersøge, hvorfor nogle voldtægtssager udløser højere erstatning end andre.

Analysen viser, at sager med fysisk vold, tvang og aktiv modstand fra offeret ofte fører til højere tortgodtgørelse. Omvendt får sager, hvor forurettede eksempelvis sov, var stærkt beruset eller på anden måde ikke var i stand til at modsætte sig handlingen, typisk væsentligt lavere erstatning. Specialet peger dermed på, at ikke alle voldtægter vurderes ens i erstatningspraksis.

Samtidig viser undersøgelsen, at disse vurderinger kan hænge sammen med bredere forestillinger om, hvad der opfattes som en "rigtig" voldtægt og et "rigtigt" voldtægtsoffer. Specialet peger også på, at domstolenes vurderinger fremstilles som objektive og ensartede, selvom de samtidig bygger på sociale og kulturelle forestillinger om voldtægt, krænkelse og troværdighed.

Specialet argumenterer derfor for, at tortgodtgørelse ikke kun handler om økonomisk kompensation, men også om hvordan retten vurderer og værdisætter forskellige former for voldtægt og krænkelse.

Indholdsfortegnelse

Indledning	7
Formål	8
Problemformulering og problemstillinger	9
Afgrænsning	9
Specialets struktur	10
1. Tidligere forskning	11
1.2 Litteratursøgning	11
1.3 Kompensation og erstatning i voldtægtssager	11
1.4 Differentieret erstatningsudfald i voldtægtssager	13
1.5 Juridiske vurderinger og objektivitet	15
1.6 Voldtægt som skade og krænkelse	17
1.7 Specialets placering	19
2. Metode	20
2.1 Metodisk og videnskabsteoretisk afsæt	20
2.2 Datamateriale	20
2.2.1 Domme	21
2.2.2 Interviews	23
2.3 Analysestrategi	24
2.4 Refleksioner over metode og begrænsninger	26
2.5 Etske overvejelser	27
3. Juridisk kontekst	28
3.1 Straffeloven § 216	28
3.2 Erstatningsansvarsloven § 26	28
3.3 Karnovs kommentarer til Erstatningsansvarsloven § 26	29
4. Teoretiske perspektiver	31
4.1 Voldtægtsmyter	31
4.1.1 Der blev ikke gjort skade	32

4.1.2 Hun ville det	33
4.1.3 Hun fortjente det	33
4.2 “Real Rape”	34
4.3 Det ideelle offer	35
4.4 Retten som kønnet institution	36
5. Analyse	37
5.1 Vold og modstand som målestok for krænkelse	37
5.1.1 Vold som adgang til standardniveauet	38
5.1.2 Voldens paradoks: vold er ikke tort i sig selv men er krænkelserforstærkende i voldtægtssager	40
5.1.3 “Ude af stand til at modsætte sig”: passivitet og lavere tortgodtgørelse	41
5.1.4 Passivitet og fravær af modstand	43
5.1.5 Skærpende omstændigheder inden for en fast lav udmålingsramme	45
5.1.6 Verbal modstand, freeze og spændingen mellem samtykke og tortniveau	48
5.1.7 Subjektiv krænkelse: er det mindre krænkende ikke at “opleve” voldtægten?	49
Delkonklusion	51
5.2 Det ideelle offer og ansvarsforskydning	51
5.2.1 Kontaktvoldtægt, relation og forestillingen om “rigtig” voldtægt	51
5.2.2 Varighed, relation og kontekst	53
5.2.3 Alkohol, privat rum og risiko fortællinger	54
5.2.4 Just world tænkning og ansvarsforskydning	55
5.2.5 Kvinden på anklagebænken	56
Delkonklusion	57
5.3 Juridiske vurderingslogikker, objektivitet og “niveauet i vores allesammens verden”	57
5.3.1 Rettens sandhedskrav og objektivitetsideal	58
5.3.2 “Niveauet i vores allesammens verden”	62
5.3.3 Vurdering af den subjektive krænkelse og rettens objektivitet	63
Delkonklusion	64
6. Konkluderende diskussion	65

7. Litteraturliste	69
Bilag	74

Indledning

“Det er værre, trods alt, at blive banket ned af en fremmed på en sti om aftenen og blive voldtaget, end kontra der hvor man ikke er blevet enige om hvad der præcis skal ske.”
(Advokat)

Citatet fra en advokat indkapsler netop det, som dette speciale sætter sig for at undersøge: Hvorvidt voldtægt i relation til tortgodtgørelse underlægges en økonomisk gradering, hvorved voldtægt ikke behandles som én ensartet krænkelse, men derimod som et kontinuum, hvor visse voldtægtstyper forstås og fremstilles som mere alvorlige, krænkende og kompensationsværdige end andre. Den 1. januar 2021 trådte samtykkeloven i kraft og ændrede den daværende voldtægtsbestemmelse (Retsinformation.dk). Hvor voldtægtsforståelsen i relation til strafferetten blev flyttet fra fysisk vold og tvang til seksuel selvbestemmelsesret, rejser dette speciale spørgsmålet om, hvorvidt denne omvæltning tilsvarende har forplantet sig til erstatningsrettens vurderinger af krænkelse og tortgodtgørelse.

I perioden 2021-2023 estimeres det at omkring 15.000 kvinder er blevet udsat for voldtægt eller voldtægtsforsøg i Danmark. I de fleste tilfælde kender offer og gerningsperson hinanden i forvejen. Cirka hvert fjerde tilfælde er gerningspersonen en nuværende eller tidligere partner, mens offeret i knap halvdelen af tilfældene har en relation til gerningspersonen, herunder eksempelvis en ven, en bekendt eller et familiemedlem. I perioden 2021-2022 er det i 27 procent af tilfældene, at overgrebet er begået af en for offeret ukendt gerningsperson (Det Kriminalpræventive Råd). Offerundersøgelsen af danskernes udsathed for kriminalitet finder desuden, at de fleste voldtægter ikke involverer fysisk tvang eller vold og ikke efterlader synlige mærker eller skader (Balvig, 2024).

At voldtægt kan medføre omfattende fysiske, psykiske og sociale konsekvenser for den forurettede, er veldokumenteret i forskningen (Herman, 1992; Wasco, 2003; Godden-Rasul, 2015; High, 2021). Wasco (2003) peger samtidig på, at voldtægt ikke behøver at involvere fysisk vold og skade, for at være dybt krænkende og skadelig for ofre (Wasco, 2003:311). Alligevel opstår der et sociologisk og retligt dilemma, når blikket vendes mod

tortgodtgørelsen, hvor staten forsøger at sætte en pris på den krænkelse, voldtægt indebærer. I dansk erstatningsret forudsætter compensation som udgangspunkt, at der har været lidt et økonomisk tab. Tortgodtgørelse udgør dog en særlig undtagelse, da den skal kompensere for en ikke-økonomisk skade, altså når krænkelsen rammer selve personens integritet.

Modsat fysiske skader eller tabt arbejdsfortjeneste, som andre erstatningsposter blandt andet kompenserer for, kan den personlige krænkelse, som en voldtægt efterlader, ikke nødvendigvis måles. Alligevel differentierer retten systematisk mellem forskellige overgrebstyper og tilkender varierende beløb alt efter voldtægtens karakter. Specialet argumenterer således for, at tortgodtgørelse rækker langt ud over en objektiv økonomisk erstatning. Erstatningsbeløbet afspejler derimod en juridisk anerkendelse og værdisætning, der differentieres i forhold til, hvordan retten vurderer krænkelsen i den specifikke voldtægtssag.

Specialet kaster lys over en del af erstatningsretten, som er forholdsvis underbelyst i en dansk kontekst, herunder hvilke forhold der tillægges betydning i domstolenes vurderinger af tortgodtgørelse i voldtægtssager. Specialets overordnede interesse udspringer af en undren over, hvordan voldtægt økonomisk kompenseres gennem erstatningspraksis. For hvordan har man besluttet, at nogle voldtægter er mere krænkende end andre, og hvad bunder denne differentierede værdisætning i? Specialet undersøger dermed de mønstre der synes at præge krænkelsesvurderingerne i forbindelse med voldtægtssager, herunder hvordan forhold som vold, modstand, relation mellem parterne mv., indgår som en del af vurderingen af voldtægtens krænkelse og dermed beløbet for tortgodtgørelse.

Formål

Specialets formål er at undersøge, hvordan voldtægt værdisættes økonomisk gennem tortgodtgørelse i dansk retspraksis, samt hvilke forståelser af voldtægt, krænkelse, skade og seksuel autonomi der kommer til udtryk gennem disse vurderinger og erstatningstakster. Med udgangspunkt i en retssociologisk samt feministisk retsteoretisk tilgang undersøger specialet, hvordan juridiske vurderinger af tortgodtgørelse ikke alene fungerer som økonomisk compensation, men også som en værdisætning af voldtægtens krænkelse, der bunder i samfundsmæssige og normative forestillinger.

Problemformulering og problemstillinger

Hvordan værdisættes voldtægt i domstolenes praksis for tortgodtgørelse, og hvordan kan denne værdisætning forstås i et retssociologisk og feministisk perspektiv?

Problemstillinger

1. Hvilke omstændigheder har betydning for domstolenes fastsættelse af tortgodtgørelse i voldtægtssager og hvordan kommer disse omstændigheder til udtryk i en differentieret værdisætning af voldtægt i praksis?
2. Hvordan kan mønstre i domstolenes værdisætning af voldtægt kobles til samfundsmæssige forestillinger om voldtægt, køn og seksuel autonomi?
3. Hvordan kan rettens vurderinger af krænkelse og fastsættelsen af tortgodtgørelse i voldtægtssager forstås i relation til juridiske forestillinger om objektivitet?

Afgrænsning

Specialet afgrænser sig til at undersøge tortgodtgørelse i voldtægtssager. Andre erstatningsposter, som kan indgå i sager om voldtægt, herunder eksempelvis svie og smerte, tabt arbejdsfortjeneste og erstatning for erhvervsevnetab, behandles derfor ikke i specialet. Fokus er således specifikt rettet mod tortgodtgørelse som juridisk værdisætning af krænkelse og ikke-økonomisk skade.

Undersøgelsen fokuserer udelukkende på dansk retspraksis. International forskning inddrages imidlertid som analytisk og teoretisk perspektiv til at forstå og fortolke specialets fund. Specialet undersøger desuden ikke skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen i voldtægtssager, men afgrænser sig til domstolenes vurderinger af tortgodtgørelse. Formålet er dermed ikke at vurdere, hvorvidt domstolenes afgørelser er juridisk korrekte, men derimod at undersøge hvilke forståelser af voldtægt og krænkelse der kommer til udtryk gennem vurderingerne af tortgodtgørelse.

Analysen tager afsæt i domsmateriale samt interviews med bistandsadvokater. Specialet undersøger således juridiske vurderinger og praksisser ud fra domstolenes afgørelser og bistandsadvokaternes perspektiver. Undersøgelsen omfatter derfor ikke voldtægtsfres egne

erfaringer eller fortællinger og fokuserer heller ikke på politiets arbejde, efterforskning eller øvrige aktørers perspektiver, herunder dommere, forsvarsadvokater og anklagere. Denne afgrænsning er foretaget for at muliggøre en mere fokuseret undersøgelse af tortgodtgørelse.

Specialets struktur

Specialet er opbygget omkring 6 kapitler. Kapitel 1 præsenterer relevant tidligere forskning på området. I kapitel 2 udfoldes metodologien og de metodiske overvejelser, hvorefter kapitel 3 gennemgår de juridiske rammer for voldtægt og tortgodtgørelse. Kapitel 4 introducerer de teoretiske perspektiver, som efterfølgende anvendes i analysen af empirien. Kapitel 5 udgør specialets hovedanalyse, der rummer både analyse, resultater og diskussion af de empiriske fund. Afslutningsvis samles de centrale pointer i kapitel 6, som indeholder specialets endelige konklusion.

1. Tidligere forskning

I det følgende afsnit præsenteres eksisterende forskning på området. Afslutningsvis diskuteres specialets bidrag til feltet.

1.2 Litteratursøgning

For at placere specialet i relation til eksisterende forskning, har jeg foretaget en litteratursøgning med henblik på at kortlægge det eksisterende vidensfelt, og således placere projektet i denne forskningsmæssige kontekst. Jeg indledte litteratursøgningen med nøgleordssøgninger, hvor jeg identificerede en række centrale artikler. Herefter gennemgik jeg disse artiklers referencelister for at finde yderligere relevante og centrale studier. For også at identificere nyere forskning, der bygger videre på de centrale tekster, foretog jeg desuden en fremadrettet søgning, og fandt hvilke artikler der havde citeret disse (Webster & Watson 2002:4).

Litteraturgennemgangen skal ikke forstås som en komplet kortlægning af tidligere forskning, men snarere som en gennemgang af de centrale temaer og perspektiver, der er relevante for specialets problemfelt. På den baggrund har jeg valgt at inddele litteraturen i følgende temaer: 1) kompensation og erstatning i voldtægtsager, 2) differentieret erstatningsudfald, 3) juridiske vurderinger og objektivitet samt 4) voldtægt som skade og krænkelse.

1.3 Kompensation og erstatning i voldtægtssager

Følgende afsnit belyser forskning om kompensation og erstatning i voldtægtssager. Studierne er relevante for dette speciale, da de belyser, hvilken betydning og/eller konsekvenser økonomisk kompensation kan have for ofre for voldtægt. På tværs af studierne fremstilles økonomisk kompensation i voldtægtssager som en symbolsk anerkendelse af den uret og skade, offeret har været udsat for (Smith & Galey 2018; Antonsdóttir 2020; Smith, et. al. 2020; Goddel-Rasul 2015). Flere studier peger imidlertid på en grundlæggende ambivalens blandt ofre i forhold til økonomisk kompensation: Den opleves både som en vigtig anerkendelse og validering, men samtidig som skamfuld og mistænkeliggørende (Antonsdóttir 2020; Smith & Galey 2018).

Antonsdóttir (2020) har gennemført 35 kvalitative interviews med ofre for seksuel vold og beskriver en grundlæggende ambivalens i forhold til økonomisk kompensation.

Kompensationen kan opfattes som “beskidte penge” og som utilstrækkelig i forhold til den skade, de har lidt (Antonsdóttir, 2020:278). Desuden udtrykker informanterne bekymring for, at økonomisk kompensation kan nedtone overgrebets alvor og skabe en uønsket forbindelse til gerningspersonen (Antonsdóttir, 2020:289-290).

Smith og Galey (2018) undersøger, hvordan voldtægtsofre i England og Wales støttes økonomisk gennem Criminal Injuries Compensation Scheme (CICS), som er en statslig kompensationsordning for ofre for voldelig kriminalitet. Studiet bygger på kvalitative interviews samt en kvalitativ survey blandt støttepersoner specialiseret i at støtte og vejlede ofre for seksuel vold, såkaldte Independent Sexual Violence Advisors (ISVA's) (Smith & Galey, 2018:1094). Artiklen fremhæver at voldtægtsmyter og forestillinger om falske anmeldelser kan medføre, at økonomisk kompensation får ofre til at fremstå som økonomisk motiverede, hvilket kan få nogle til at tøve med at søge erstatning (Smith & Galey, 2018:1092). Nogle ofre bliver tilmed rådet af politiet til at vente med at søge erstatning hos CICS, da det kan bruges imod dem i krydsforhør som tegn på, at de anmelder voldtægten for pengenes skyld (Smith & Galey, 2018:1095-1096).

Selvom flere studier peger på problematiske og begrænsende aspekter ved økonomisk kompensation i voldtægtssager, fremhæver meget forskning samtidig den betydning og vigtige rolle, som godtgørelse kan have for voldtægtsofre (Smith & Galey, 2018; Antonsdóttir, 2020; Smith et al., 2022; Godden-Rasul, 2015). Herunder ligeledes den centrale betydning økonomisk kompensation kan have for voldtægtsofres genoprejsning, både som en form for anerkendelse og som et middel til rehabilitering og genetablering efter seksuel vold (Yadav, 2014; Muljohadi, Warka, Yudianto:2021). Smith et al. (2020) uddyber dette ved at beskrive statslig kompensation som et udtryk for social solidaritet, herunder at beløbet fungerer som samfundets anerkendelse af en alvorlig krænkelse, som staten ikke har formået at forhindre (Smith et al., 2022:7).

Godden-Rasul (2015) argumenterer for at godtgørelse i voldtægtssager bør afspejle de konkrete psykiske, sociale og materielle skadevirkninger, som følger af en voldtægt. Hun problematiserer i den forbindelse de standardiserede kompensationsordninger, herunder den britiske Criminal Injuries Compensation Scheme (CICS), som hun beskriver som “tokenistic”

(Godden-Rasul, 2015:118). Pointen er, at standardiserede og faste takster primært fungerer som symbolsk anerkendelse og ikke i tilstrækkelig grad afspejler eller kompenserer for de psykiske, sociale og økonomiske konsekvenser, som voldtægt kan medføre, og derfor ikke giver reel oprejsning for den konkrete skade (Godden-Rasul, 2015:118).

Samlet set peger studierne på en grundlæggende ambivalens ved økonomisk compensation i voldtægtssager. På den ene side kan compensationen bidrage til at mistænkeliggøre ofrets motiver. Pengene kan for nogle virke "beskidte" og utilstrækkelige i forhold til den skade og lidelse, de har været udsat for. På den anden side kan økonomisk compensation være en vigtig social og symbolsk anerkendelse. Studierne er relevante for specialet, fordi de peger på, at erstatning ikke alene handler om økonomisk compensation og genopretning, men også om juridiske og sociale forståelser af voldtægtens alvor og krænkelse. Dette rejser spørgsmålet om, hvordan compensation i voldtægtssager værdisættes, og hvad eksisterende forskning viser om, hvilke forhold der i praksis tillægges betydning. Det følgende afsnit undersøger derfor tidligere forskning om erstatningsudfald inden for voldtægtssager

1.4 Differentieret erstatningsudfald i voldtægtssager

På tværs af studierne tegner der sig et mønster, hvor bestemte former for voldtægt og bestemte former for offeradfærd lettere fremstår som legitime, alvorlige og kompensationsværdige end andre (Augusteijn et al. 2024; Johansen, 2025; Smith & Galey, 2018; High, 2021; Chamallas, 2019) .

Johansen (2025) har undersøgt rammerne for erstatning til voldtægtsofre i Danmark. Hun analyserer Erstatningsnævnets niveauer for erstatning i perioden 2013-2021, samt de begrundelser nævnet knyttede til sine afgørelser. Overordnet peger Johansen på, at Erstatningsnævnets afgørelser synes at være præget af forældede forestillinger om vold, tvang og synlige skader (Johansen, 2025:10). En lignende problemstilling identificeres af Laugerud (2020) i det norske erstatningssystem, hvor mangel på retsmedicinske beviser, såkaldte "forensic evidence" problematiseres, og hvor voldtægtssager uden sådanne beviser i højere grad afvises (Laugerud, 2020:318).

Et interessant fund i Johansens (2025) studie er imidlertid, at overfaldsvoldtægter i nogle tilfælde synes at medføre lavere erstatning end partnervoldtægter (Johansen, 2025:9).

Johansen finder desuden, at sagens varighed udgør et centralt kriterium i Erstatningsnævnets

vurderinger, idet kortere varighed kan medføre lavere erstatning. Dette kan muligvis forklare, hvorfor overfaldsvoldtægter i nogle tilfælde synes at udløse lavere erstatning end partnervoldtægter (Johansen, 2025).

Ligesom Laugerud finder Augusteijn et al. (2026), at vold i forbindelse med voldtægt synes at medføre højere økonomisk erstatning. Studiet undersøger, hvorvidt hollandske domstoles godtgørelse for “pain and suffering damages” kan forudsiges, samt hvilken betydning offerkategorier og forestillinger om det “rigtige” offer har for godtgørelsens størrelse (Augusteijn et al., 2026:22). Undersøgelsen bygger på en regressionsanalyse af 204 hollandske straffesager og konkluderer, at sager med fysisk eller verbal modstand var forbundet med højere erstatning. Tilsvarende fandt studiet at sager hvor offeret “frøs” synes at medføre højere kompensation sammenlignet med tilfælde, hvor offeret ikke frøs eller gjorde modstand. Derimod faldt det forventede kompensationsbeløb markant i sager, hvor offeret tidligere havde haft frivillig samleje med gerningspersonen (Augusteijn et al., 2026). Studiet peger således på, at ofre, der fremstår mindre “medskyldige”, typisk tilkendes højere erstatning (Augusteijn et al., 2026:38-39).

Dette kan ses i relation til forestillinger om det “rigtige” offer, som ligeledes fremhæves i studier af økonomisk kompensation til voldtægtsofre (Augusteijn et al., 2024; Smith & Galey, 2018; Smith et al. 2022). Smith og Galey (2018) finder at nogle ansøgningskrav til Criminal Injuries Compensation Scheme (CICS) bygger på ideer om værdige og uværdige ofre, hvor eksempelvis stofmisbrug eller sexarbejde fra ofres side kan have en betydning og således ramme sårbare grupper (Smith & Galey, 2018:1097-1998). Ud over de forestillinger, der gør sig gældende i domstolenes og kompensationsordningernes vurderinger, har studier også undersøgt offentlighedens holdninger til økonomisk kompensation i voldtægtssager. Smith et al. (2022) undersøger offentlighedens holdninger til Criminal Injuries Compensation Scheme (CICS), herunder økonomisk kompensation til ofre for voldtægt og seksuelle overgreb. Artiklen viser at vurderingen af kompensation i voldtægtssager påvirkes af bestemte forestillinger om offerets adfærd, herunder ligeledes forestillinger om “deservingness” og “det rigtige offer”, hvor nogle voldtægtsofre vurderes som mindre fortjente til kompensation end andre (Smith et al., 2022:6-7). Der peges især på forhold som sen anmeldelse, tidligere kriminalitet, offerets adfærd før overgrebet samt spørgsmål om samtykke, der således kan medføre at offeret betragtes som mindre “fortjent” til at modtage kompensation (Smith et al.,

2022). Imidlertid finder studiet ligeledes, at når informanterne præsenteres for konkrete sager, støtter de fleste faktisk ikke afslag på kompensation på baggrund af disse forhold.

Overordnet peger forskningen på en differentiering af økonomisk erstatning til ofre for voldtægt, hvor visse former for voldtægt og offeradfærd tillægges større værdi end andre. Dette har relevans for specialet, da det netop peger på, hvordan vurderingen af voldtægten, i erstatningssammenhæng, beror på specifikke forestillinger om vold, modstand, offeradfærd og krænkelse. For at belyse, hvordan disse vurderinger formes i praksis, er det nærliggende at undersøge de retsprincipper, der strukturerer det juridiske arbejde. Dette behandles i det følgende afsnit.

1.5 Juridiske vurderinger og objektivitet

Objektivitet udgør et centralt ideal i moderne retssystemer (Smith & Blumberg, 1967:96). Juridiske vurderinger i voldtægtssager fremstilles ofte som objektive og neutrale, men forskningen peger på at vurderinger af troværdighed i høj grad påvirkes af sociale, kulturelle og følelsesmæssige forestillinger (Bladini, 2013, Piha, 2024; Bladini et al., 2023; Laugerud, 2020, Grossi, 2022). Det er imidlertid vigtigt at påpege, at forskningen, der præsenteres nedenfor, har undersøgt disse vurderingslogikker i relation til skyldsspørgsmålet og ikke i forhold til økonomisk kompensation og tortgodtgørelse. Studierne er ikke desto mindre relevante for specialet, da de belyser de bagvedliggende strukturer, som disse vurderinger bygger på, og som kan tænkes at præge domstolenes udmåling af voldtægtsens alvor og krænkelse i tortsammenhæng.

Bladini (2013) problematiserer forestillingen om juridisk objektivitet ved at påpege, at juridiske vurderinger, på trods af at de fremstilles som objektive og neutrale, er præget af sociale normer, magt og bestemte måder at forstå verden på. På samme måde udfordrer Grossi (2022) dikotomien mellem objektivitet og subjektivitet i vurderingen af samtykke, og argumenterer for, at vurderinger af samtykke beror på situerede og normative forståelser.

På tværs af forskningen fremhæves det, hvordan dommere og andre juridiske aktører anvender “common sense” (Laugerud, 2020; Smith & Skinner, 2017; Houge & Laugerud, 2024), empati (Bladini et al. 2023) og baggrundsviden (Piha, 2024) i deres vurderinger af

voldtægtssager. Laugerud (2020) undersøger, hvordan norske domstole anvender “common sense” og intuitive hverdagsforestillinger i vurderingen af voldtægtssager (Laugerud, 2020:19). Gennem en analyse af 29 voldtægtsdomme viser hun, at kvinder vurderes ud fra forestillinger om “normal” kvindelig adfærd og seksualitet, hvilket påvirker vurderingen af voldtægtssager. Hun fremhæver eksempelvis, hvordan domstolene anvender forestillinger om normale reaktioner under og efter et seksuelt overgreb for at vurdere troværdighed (Laugerud, 2020:24).

Smith og Skinner (2017) peger tilsvarende på, at troværdighedsvurderinger ofte bygger på forestillinger om, hvordan et “normalt” voldtægtsoffer forventes at reagere, hvor eksempelvis manglende fysisk modstand kan fremstilles som mistænkeligt (Smith & Skinner, 2017:449). I sager som vedrører seksuel omgang med en person der på grund af eksempelvis søvn eller beruselse er ude af stand til at modsætte sig handlingen, finder Houge og Laugerud (2024) at dommere ligeledes anvender commonsense-forestillinger i deres vurderinger (Houge & Laugerud, 2024:14-16). Blandt sagerne argumenterer Houge og Laugerud for, at domstolene i høj grad fokuserer på forurettedes tilstand og evne til at gøre modstand, frem for på tiltaltes ansvar for at sikre frivillighed og samtykke (Houge & Laugerud, 2024:20–22).

Bladini, Uhnoo og Wettergren (2023) undersøger, hvordan svenske voldtægtssager vurderes gennem empati og forestillinger om normal adfærd. Med udgangspunkt i interviews med juridiske aktører, observationer samt analyse af 18 voldtægtsdomme argumenterer forfatterne for, at objektivitet i retten ikke er neutral, men produceres gennem sociale og empatiske processer, hvor juridiske aktører fungerer som “empathetic translators”, der forsøger at gøre forurettedes fortælling forståelig og plausibel for retten (Bladini et al., 2023:3-5).

Troværdighed bliver dermed tæt knyttet til, om retten kan genkende og “tune ind” på den præsenterede fortælling som en troværdig, levet erfaring.

Lignende undersøgelse er lavet af Piha (2024), som undersøger hvordan finske dommere anvender det, han kalder “background knowledge”, når de vurderer voldtægtssager (Piha, 2024:84). Piha argumenterer for, at dommere ikke kun vurderer konkrete beviser, men også hvilken fortælling der fremstår mest plausibel og sammenhængende i forhold til deres forestillinger om verden og menneskelig adfærd (Piha, 2024:84). Undersøgelsen bygger på en kvalitativ analyse af 119 finske voldtægtssager og undersøger, hvilke argumenter dommere anvender, når de vurderer plausibilitet og troværdighed (Piha, 2024:91-92). Piha viser, at

dommere ofte vurderer adfærd ud fra bestemte “scripts” eller forestillinger om, hvordan personer normalt opfører sig før, under og efter en voldtægt (Piha, 2024:106). Dommerne vurderer blandt andet, hvad der virker psykologisk eller fysiologisk sandsynligt i en given situation. Piha peger samtidig på, at sådanne vurderinger ofte bygger på intuition og “common sense” (Piha, 2024:88).

Flere studier peger på, at juridiske vurderinger i voldtægtssager ikke alene baseres på det tilgængelige bevismateriale, men også påvirkes af forestillinger funderet i voldtægtsmyter (Temkin, 2010; Schafran, 2005; Temkin & Barrett, 2018; Wallin et al., 2021; MacKenzie, 2022). Temkin og Barrett (2018) finder eksempelvis, at voldtægtsmyter fortsat spiller en central rolle i retssalen, hvor de skaber afstand mellem den konkrete sag og forestillingen om en “rigtig” voldtægt. Forfatterne peger samtidig på, at de juridiske aktører kun i begrænset omfang udfordrer disse forestillinger i retten. Andre studier nuancerer dog dette billede. Smith og Skinner (2017) viser eksempelvis, at voldtægtsmyter i nogle tilfælde aktivt udfordres gennem dommerinstruktioner og anklagemyndighedens argumentation. Tilsvarende finder Jacobsson et al. (2025), at direkte moralsk skyldiggørelse af forurettede er relativt sjælden, men at problematiske forestillinger kan opstå indirekte gennem misforståelser af juridisk relevante spørgsmål under krydsforhør af forurettede.

Samlet set peger studierne på at juridiske vurderinger i voldtægtssager ikke alene bygger på objektive og neutrale beviser og kriterier, men derimod også påvirkes af sociale, kulturelle og følelsesmæssige forestillinger om voldtægt, troværdighed og hvad der forstås som “normal” adfærd for et offer. Denne forskning er relevant for specialet, fordi den peger på, at juridiske vurderinger i voldtægtssager, trods rettens objektivitetsprincip, er socialt situerede. Det næste afsnit belyser, hvordan forskningen forstår voldtægt som en specifik skade og krænkelse.

1.6 Voldtægt som skade og krænkelse

En del af forskningen om voldtægt fokuserer på, hvordan voldtægt forstås som krænkelse, skade og uret, samt hvilke psykiske, sociale og materielle konsekvenser seksuel vold kan have for den udsatte. Centralt i forskningen er at voldtægt ikke alene handler om fysisk skade og traume, men også udgør en krænkelse af autonomi, integritet, værdighed og subjektivitet (Godden-Rasul, 2015; Chamallas, 2019; Gardner & Shute, 2000; High, 2021; Wasco, 2003). Artiklerne adskiller sig imidlertid i, hvilke aspekter af voldtægtsens skade og krænkelse de fremhæver. Gardner og Shute (2000) argumenterer for, at voldtægtsens forkerthed ikke kan

reduceres til de fysiske og psykiske skader, som voldtægt efterlader hos offeret (Gardner & Shute, 2000:4-5). Gennem et tankeeksperiment argumenterer de for, at selv hvis en person ikke opdager, at vedkommende er blevet voldtaget, og hverken påføres fysisk eller psykisk skade, vil voldtægt stadig være moralsk forkert. Således fremhæver de, at voldtægt, ud over de traumer og skader handlingen kan medføre, udgør en mere grundlæggende moralsk krænkelse i sig selv (Gardner & Shute, 2000:10-11).

Anna High (2021) præsenterer en feministisk værdighedsforståelse og beskriver voldtægt som en objektgørelse, hvor offeret bruges som middel for gerningspersonens ønsker og reduceres til et objekt med en seksuel funktion (High, 2021:15). High argumenterer videre for, at voldtægt ikke blot krænker autonomi, men også benægter offerets "personhood", herunder personens status som selvstændigt subjekt med egen vilje og selvbestemmelse. Voldtægt reducerer dermed personen til en "nonperson", hvilket beskrives som en form for dehumanisering og objektgørelse (High, 2021:15-16). Nikki Godden-Rasul (2015) beskriver ligeledes hvordan voldtægt er en krænkelse af kvinders autonomi, seksuelle integritet og subjektivitet (Godden-Rasul, 2015:115-116). Hun sonderer mellem voldtægtens "core harms", herunder krænkelsen af seksuel autonomi, kropslig integritet og selvbestemmelse, og "consequential harms", som omfatter de konkrete psykiske, sociale og materielle konsekvenser, voldtægt kan medføre, eksempelvis traumer, depression, økonomisk tab, relationelle problemer og social isolation (Godden-Rasul, 2015:115-117).

Wasco (2003) undersøger voldtægt og peger på at voldtægtens skade ikke kan reduceres til PTSD eller forstås snævert gennem traditionelle traumemodeller (Wasco, 2003:309-310). Wasco argumenterer derimod for, at voldtægtens konsekvenser er langt mere komplekse, vidtrækkende og abstrakte og at skaden derfor ikke alene kan vurderes ud fra vold, fysisk skade eller andre "objektive" karakteristika ved overgrebet (Wasco, 2003:312-313). Derimod skal den forstås som en bredere krænkelse af autonomi, værdighed, krop, seksualitet og social anerkendelse. Wasco problematiserer samtidig forståelsen af voldtægtens skade som en afgrænset enkeltstående begivenhed og argumenterer i stedet for, at voldtægt bør forstås som en proces (Wasco, 2003:312). Derfor kan voldtægtens skade heller ikke forstås alene ud fra overgrebets specifikke hændelse, da skaden formes gennem sociale relationer, kulturelle normer, skyld, skam og samfundets reaktioner på offeret (Wasco, 2003:312).

Afsluttende peger studierne på, at voldtægt er en vidtrækkende krænkelse, som ikke kan reduceres til en fysisk skade eller målbare konsekvenser. Tværtimod er der tale om en

grundlæggende krænkelse af offerets autonomi, værdighed, subjektivitet og personlige integritet. Da tortgodtgørelsen netop skal kompensere for den krænkelse voldtægt udgør, er det væsentligt at undersøge, hvordan eksisterende forskning på området definerer og forstår denne krænkelse, for derigennem at komme nærmere, hvad erstatningen reelt set værdisætter og kompenserer for.

1.7 Specialets placering

Tidligere forskning har blandt andet undersøgt juridiske vurderinger i voldtægtssager, voldtægtsmyter, troværdighedsvurderinger samt økonomisk compensation som anerkendelse og retfærdighed for voldtægts ofre. Der findes imidlertid mere begrænset forskning, som undersøger hvordan voldtægt konkret værdisættes økonomisk gennem tortgodtgørelse, samt hvilke forståelser af voldtægt, offerpositioner, krænkelse og seksuel autonomi der kommer til udtryk gennem disse vurderinger. Med fokus på dansk retspraksis bidrager specialet således til forskningen ved at undersøge, hvordan tortgodtgørelse i voldtægtssager ikke alene fungerer som økonomisk compensation, men også som en juridisk værdisætning af voldtægtens alvor og krænkelse.

2. Metode

I det følgende afsnit vil jeg præsentere specialets metodologi.

2.1 Metodisk og videnskabsteoretisk afsæt

Specialet placerer sig indenfor retssociologisk/socio-legal forskning, hvortil domme, lovgivning, juridiske vurderinger mv., behandles som empiriske data frem for udelukkende juridiske normative fakta (Banakar, 2019:3). Formålet med den retssociologiske disciplin er at forstå og forklare rettens rolle i samfundet (Hammerslev & Nielsen, 2004: 307). Gennem dette perspektiv undersøges erstatningspraksis for tortgodtgørelse som en social praksis, der både formes af og påvirker samfundsmæssige normer, forståelser og relationer.

Dette speciale tager udgangspunkt i et feministisk og retssociologisk perspektiv. Inden for feministisk standpunktsteori argumenterer Harding (2013) for at viden aldrig er neutral eller løsrevet fra sociale positioner (Harding, 2013:54, Bladini, 2013). I forlængelse heraf bygger specialet ligeledes på Donna Haraways (2013) teoretiseringer, hvor viden forstås som forankret i bestemte historiske og sociale erfaringer (Haraway, 2013:575, Bladini, 2013). Ligesom afsnit 1.5 peger på, er juridiske vurderinger situeret og ikke løsrevet fra positioner og kan dermed ikke forstås som helt neutrale og objektive (Bladini, 2013), hvorfor dette speciale, med udgangspunkt i denne erkendelse, heller ikke anser forskning som løsrevet fra undersøgerens position og perspektiv. Specialet bygger således på en forståelse af, at også forskningsprocessen indebærer fortolkninger, valg og situerede perspektiver. Det vil sige, at mit perspektiv og min position som forfatter til dette speciale, har betydning for den viden der produceres. Gennem refleksivitet omkring min egen position og hvordan denne påvirker forskningsprocessen, søger specialet at producere en mere ansvarlig og situeret form for objektivitet (Haraway, 1988:581-583).

2.2 Datamateriale

Specialets datamateriale består af to typer empirisk materiale: retsafgørelser og kvalitative interviews med bistandsadvokater. De to datatyper supplerer hinanden ved henholdsvis at belyse domstolens praksis i udmålingen af tortgodtgørelse i voldtægtssager og de professionelle aktørers perspektiver på denne praksis.

2.2.1 Domme

Min oprindelige ambition var at basere datamaterialet på afgørelser om tortgodtgørelse i voldtægtssager fra Erstatningsnævnet. Jeg fandt netop Erstatningsnævnets praksis interessant, fordi nævnets vurderinger i højere grad fremstår som en lukket juridisk praksis, der ikke er offentligt tilgængelig på samme måde som domstolenes afgørelser. Formålet var at analysere de bagvedliggende vurderingslogikker i både tilkendte og afviste sager. Grundet en begrænset aktindsigt, hvor de væsentligste sagsoplysninger og begrundelser var undtaget, var det imidlertid ikke muligt at gennemføre analysen af afgørelsesgrundlaget. Den begrænsede adgang til afgørelsesgrundlaget understøttede samtidig specialets interesse for Erstatningsnævnet som en relativt lukket juridisk vurderingspraksis, hvor de bagvedliggende vurderinger i mindre grad er offentligt tilgængelige. Jeg måtte derfor skifte spor og tilgå problemstillingen gennem et alternativt datagrundlag.

I voldtægtssager, der behandles ved domstolene, tager retten som udgangspunkt stilling til både skyldsspørgsmålet og erstatningskravet. Ved at ændre retningen fra Erstatningsnævnets civilretlige praksis til domstolenes strafferetlige behandling af voldtægtssager, blev det således muligt at anvende offentligt tilgængelig domspraksis som specialets datagrundlag.

De domme, der udgør specialets empiriske materiale, er indhentet gennem søgninger på Domsdatabasen. Søgningen blev foretaget med søgeordet “tort”, hvor der under kategorien “sagsemne” blev filtreret på henholdsvis “seksualforbrydelser” og “erstatningssager”. Herefter blev afgørelser fra forskellige byretter gennemgået med henblik på at sikre en geografisk spredning i materialet.

Materialet består af 13 domme fordelt på forskellige dele af landet og spænder tidsmæssigt fra 2019 til 2025. Fem af dommene stammer fra Storkøbenhavn og Nordsjælland, fem fra Jylland, to fra Nykøbing Falster og én fra Bornholm. Udvælgelsen er således foretaget med henblik på at opnå en vis geografisk spredning i materialet, om end der ikke indgår domme fra Fyn, da ingen opfyldte specialets kriterier. Kriterierne uddybes nedenfor.

Dommene blev udvalgt strategisk med henblik på at undersøge juridiske vurderinger af tortgodtgørelse og voldtægt i dybden frem for at skabe generaliserbare resultater. Dette følger Brymans forståelse af kvalitativ sampling, hvor cases udvælges ud fra deres relevans, egnethed og analytiske potentiale i relation til undersøgelsens formål (Bryman, 2016:10). I afgrænsningen af materialet har jeg valgt udelukkende at inkludere domme fra perioden efter 2018, hvor der skete en forhøjelse af erstatningsbeløbene jf. afsnit 3.3. Denne afgrænsning er foretaget for at sikre, at materialet tager udgangspunkt i samme overordnede niveau for tortgodtgørelse. Mulighederne for at indhente domme var imidlertid begrænsede, da jeg ikke har adgang til databaser som Karnov eller Ugeskrift for Retsvæsen, hvor et større antal afgørelser er tilgængelige. Materialet omfatter kun én dom fra 2019, mens de øvrige domme er efter samtykkelovens indtræden i 2021. Det var oprindeligt intentionen at inkludere et større antal domme både før og efter lovændringen med henblik på at undersøge, hvorvidt samtykkeloven har haft betydning for juridiske vurderinger om erstatningsniveauer. Dette var imidlertid ikke muligt grundet de begrænsninger, der knyttede sig til indsamlingen af domme.

Derudover har jeg ekskluderet sager med flere forskellige tiltalepunkter, sager med flere gerningspersoner samt sager med mandlige ofre og kvindelige gerningspersoner. Materialet er ligeledes afgrænset ved, at jeg har udeladt sager hvor forurettet er mindreårigt eller et familiemedlem. Denne afgrænsning blev foretaget for at skabe et mere sammenligneligt materiale og reducere kompleksiteten i vurderingsgrundlaget. Endvidere indgår kun sager, der førte til domfældelse, da erstatningskravet ellers ikke behandles. Jeg har ligeledes kun inkluderet sager, hvor retten selv tager stilling til tortgodtgørelse, frem for at spørgsmålet videregives til Erstatningsnævnet. På baggrund af denne afgrænsning endte materialet med at bestå af 13 domme, som alle vurderedes at have relevans og analytisk potentiale i relation til undersøgelsens forskningsspørgsmål.

Af hensyn til anonymisering omtales dommene med interne numre frem for fulde sagsnumre. Numrene fungerer alene som analytiske referencepunkter og gør det muligt at skelne mellem de analyserede afgørelser uden at identificere de konkrete sager. Anonymiseringen kan imidlertid ikke betragtes som fuldstændig, idet dommene er offentligt tilgængelige, og potentielt kan identificeres gennem sagsdetaljer og/eller citater. Dette uddybes i afsnit 2.5.

2.2.2 Interviews

Jeg har foretaget kvalitative interviews med seks bistandsadvokater. Bistandsadvokater indtager en central rolle i voldtægtssager i relation til erstatningsspørgsmålet. Det er bistandsadvokaten, der på vegne af forurettede fremsætter krav om erstatning, herunder tortgodtgørelse, og de har dermed et praksisnært indblik i, hvordan sådanne krav vurderes og behandles ved domstolene. Interviewene kan forstås som ekspertinterviews, idet bistandsadvokaterne gennem deres professionelle virke befinder sig tæt på de juridiske processer og vurderinger, som specialet undersøger (von Soest, 2023:277). Formålet med at inddrage bistandsadvokater var, at de gennem deres erfaring med voldtægtssager og erstatningskrav kunne bidrage til at identificere bredere mønstre og praksisser i behandlingen af tortgodtgørelse. Interviewene fungerede samtidig som en måde at nuancere og perspektivere specialets øvrige datamateriale (von Soest, 2023:278), da begrundelserne i dommene ofte er kortfattede. Omend det havde været relevant og interessant ligeledes at interviewe dommere for at opnå en dybere indsigt i de konkrete vurderingsprocesser bag fastsættelsen af tortgodtgørelse, var dette ikke muligt inden for specialets tidsmæssige rammer.

Rekrutteringen af bistandsadvokaterne er foregået ad flere omgange. Indledningsvist kontaktede jeg de bistandsadvokater, som fremgik af de domme, der indgår i analysen. Disse blev kontaktet via mail med information om specialets formål og en forespørgsel om deltagelse i interview. Da mange ikke besvarede henvendelsen, blev rekrutteringen efterfølgende udvidet. Jeg søgte derfor efter bistandsadvokater med meget erfaring inden for erstatning og tortgodtgørelse i voldtægtssager og kontaktede en række forskellige advokatkontorer telefonisk for at blive klogere på, hvem jeg skulle snakke med. Herefter blev de pågældende direkte kontaktet. Enkelte interviewpersoner blev desuden rekrutteret gennem henvisninger fra andre bistandsadvokater under interviewene. Interviewene foregik telefonisk og varede i 25-40 minutter. Et enkelt interview foregik skriftligt på mail.

Interviews konstrueres *in situ* som et resultat af samtalen mellem informant og undersøger. Grundet interviewets interaktionelle karakter formes samtalen løbende gennem samtalen, hvorfor jeg udformede en guide der skulle lede og strukturere mit interview (Holstein & Gubrium, 1997:113; Blommaert & Dong, 2010:49). Mine interviews var semistruktureret (Brinkmann & Tanggaard, 2010:36), hvilket vil sige, at den udarbejdede spørgeramme

fungerede som støtte til interviewene. Guiden tillod samtidig at afvige fra de forberedte spørgsmål og følge nye og relevante perspektiver, som opstod undervejs i interviewet.

Efter samtykke fra bistandsadvokaterne optog jeg samtlige interviews for efterfølgende at transskribere dem manuelt. Ved transskriptionen af interviewene opnåede jeg en tættere fortrolighed og forståelse af materialet og dets nuancer, hvortil processen af analytiske refleksioner og mening begyndte (Braun & Clarke, 2006).

2.3 Analysestrategi

Analysen tager udgangspunkt i det samlede empiriske materiale, hvor dommene udgør det primære analysemateriale, mens interviewene med bistandsadvokater anvendes som et supplerende og praksisnært perspektiv på de juridiske vurderinger og mønstre der synes at have betydning for fastsættelsen af tortgodtgørelse. Karnovs kommentarer og takster inddrages ligeledes som et supplement til at belyse de juridiske standarder og vurderingsrammer på området.

Jeg har foretaget en tematisk dokumentanalyse af afgørelserne med det formål at identificere, analysere og fortolke mønstre i materialet (Braun & Clarke, 2006). De skriftlige afgørelser fra domstolene indeholder både vurderinger vedrørende skyld, strafudmåling samt erstatningsansvar. I dommene fremstår bevisvurderingerne i straffesagen og vurderingerne af erstatning derfor ikke nødvendigvis klart adskilte. Analysen omfatter derfor både vurderinger, der knytter sig direkte til erstatningskravet, samt den mere overordnede vurdering af sagen, da begrundelserne vedrørende erstatning ofte fremstår relativt kortfattet i dommene. Dommene analyseres således som en samlet helhed, særligt i de tilfælde hvor vurderinger vedrørende forurettedes adfærd eller sagens karakter synes at have betydning for fastsættelsen af tortgodtgørelse. Denne forståelse understøttes af et interview med en bistandsadvokat (Interview 4), som peger på at vurderinger foretaget i forbindelse med straffesagen kan reflektere ud i erstatningsvurderingen.

Analyse indebærer en konstant bevægelse frem og tilbage mellem det samlede datasæt, de kodede datauddrag og analysen, og er således ikke en lineær proces (Braun & Clarke, 2006:86). De indledende analytiske refleksioner blev påbegyndt allerede under indsamlingen af domsmaterialet samt de semi-strukturerede interviews. Jeg afsøgte interessante

problemstillinger og mønstre, efterhånden som materialet tog form. Herefter begyndte kodningsprocessen i den kvalitative kodningssoftware Nvivo 15, hvor jeg organiserede materialet i meningsfulde grupper (Braun & Clarke, 2006:88). Den indledende kodning tog udgangspunkt i mere deskriptive koder tæt på materialet, hvorefter analysen gradvist udviklede sig mod mere analytiske og abstrakte temaer (Bazeley, 2013:167-168). Dommene blev kodet ud fra hvilke forhold der synes at tillægge betydning i vurderingen af tortgodtgørelse, herunder forurettedes tilstand og adfærd, tiltaltes handlinger og brug af vold samt situation og kontekst omkring overgrebet. Disse kategorier fungerede som en måde at strukturere og skabe overblik over materialet på tværs af dommene. Jeg udarbejdede desuden et analyseark (se bilag 3), hvor dommene blev systematiseret med henblik på at identificere mønstre og variationer i materialet. På baggrund heraf udviklede analysen sig gradvist mod mere analytiske temaer med fokus på de underliggende forståelser og vurderingslogikker, der kom til udtryk i materialet. Disse temaer udviklede sig med udgangspunkt i de mønstre, der trådte frem i dommene, Karnovs takster samt interviewene med bistandsadvokaterne. Gennem hele analyseprocessen udviklede jeg løbende en kodebog bestående af centrale koder og kategorier, som fungerede som et redskab til at udvikle mere analytiske temaer (se bilag 4). Processen var kontinuerlig og organisk og blev gradvist forfinet og videreudviklet (Braun & Clarke, 2006:90-91).

Analyseprocessen var ligeledes inspireret af Carol Bacchis WPR-tilgang ("What's the Problem Represented to be?"), som tager udgangspunkt i, at løsninger og vurderinger samtidig producerer bestemte forståelser af, hvad problemet anses for at være (Bacchi, 2012; Bacchi et al. 2016). Denne måde at tilgå materialet på giver mulighed for at undersøge og kritisk reflektere over de antagelser som, vurderingerne bygger på (Bacchi et al. 2016:20). Tilgangen anvendes ikke som en egentlig analysemodel i dette speciale, men Bacchis forståelse af problemrepræsentationer har fungeret som analytisk inspiration i min tilgang til materialet. WPR-tilgangen bygger på en analytisk præmis, hvor man arbejder baglæns fra vurderinger eller løsninger for at undersøge, hvilke underliggende problemforståelser, antagelser og normer der kommer til udtryk (Bacchi & Goodwin, 2016:18). I analysen anvender jeg denne tilgang til, ikke alene at spørge hvilke godtgørelsesbeløb der gives, men hvad beløbene og vurderingslogikkerne siger om, hvilke voldtægter der forstås som mest krænkende. Analysen har dermed ikke alene haft fokus på de konkrete vurderingslogikker, men også på hvilke forståelser og normative antagelser om voldtægt der kommer til udtryk i de juridiske vurderinger af tortgodtgørelse.

2.4 Refleksioner over metode og begrænsninger

Specialets empiriske materiale giver ikke grundlag for at sige noget generelt eller repræsentativt om dansk retspraksis vedrørende tortgodtgørelse i voldtægtssager, de samlede vurderingslogikker i domstolene eller bistandsadvokaters perspektiver på området. Formålet med undersøgelsen er imidlertid heller ikke at generalisere, men derimod at bidrage til en dybere forståelse af hvordan bestemte forståelser af voldtægt og krænkelse produceres, forhandles og/eller kommer til udtryk gennem juridiske vurderinger og praksisser knyttet til fastsættelsen af tortgodtgørelse.

Retsdokumenter rummer desuden nogle epistemologiske udfordringer, da det er langt de færreste tilfælde af voldtægter, der kommer for retten og behandles, hvorfor grundlaget som udgangspunkt er atypisk. Dette begrænser ligeledes, hvilke generaliseringer man kan foretage på baggrund af retsdokumenter (Degenshein & Leslie, 2025:638). Ifølge Det Kriminalpræventive Råd, er der et betydeligt mørketal i voldtægtssager, hvor kun cirka hver femte voldtægt eller voldtægtsforsøg, kommer til politiets kendskab (Det Kriminalpræventive Råd). Specialets empiriske materiale repræsenterer derfor ikke voldtægtssager generelt, men er derimod et afgrænset udsnit af de sager som er blevet anmeldt, behandlet i retten og har resulteret i domfældelse. Det er ligeledes også afgrænset til de sager der ligger offentligt tilgængeligt på Domsdatabasen. Dette har således betydning for de sager og vurderinger som analysen bygger på. Specialet kan dermed ikke sige noget generelt om praksis på området, men baserer sig udelukkende på det begrænsede datamateriale, som analysen bygger på.

En anden begrænsning ved specialets metode er, at jeg ikke har interviewet dommere, som foretager de konkrete juridiske vurderinger og fastsætter tortgodtgørelsen.

Interviewmaterialet bygger i stedet på bistandsadvokaters perspektiver, herunder aktører som repræsenterer forurettede og fremsætter erstatningskravet. Specialet har dermed ikke haft direkte adgang til dommernes egne refleksioner og vurderingsprocesser, hvilket havde været et yderst relevant perspektiv og dermed udgør en væsentlig begrænsning i det empiriske materiale.

2.5 Etiske overvejelser

Da specialet behandler voldtægt og seksuelle overgreb, som udgør et særligt sensitivt forskningsfelt, har de etiske overvejelser gennem hele forskningsprocessen krævet særlig opmærksomhed og hensyn (Vetenskapsrådet, 2024:60-62). Jeg har derfor valgt delvist at anonymisere de domme, der indgår som en del af specialets empiriske materiale. Selvom dommene er offentligt tilgængelige, og direkte personfølsomme oplysninger allerede er anonymiseret, indeholder dommene imidlertid beskrivelser af seksualiseret vold og andre sensitive forhold, hvorfor jeg finder det vigtigt at tage hensyn til de involverede parter. Derudover kan særligt specifikke sagsforhold potentielt gøre personer indirekte genkendelige. Da dommene er offentligt tilgængelige og udgør en central del af specialets empiriske grundlag, har fuldstændig anonymisering ikke været mulig. Jeg har imidlertid fundet det rimeligt ikke at anvende de fulde sagsnumre i analysen for dermed at begrænse yderligere eksponering af de involverede personer (Vetenskapsrådet, 2024:66-67).

For ligeledes at beskytte specialets informanter, har jeg implementeret forskningsetiske principper om samtykkekrav, informationskrav, fortrolighedskrav samt ansvarlig håndtering af personoplysninger (Vetenskapsrådet, 2024). Det er imidlertid vigtigt at fremhæve, at informanterne arbejder professionelt med emnet, og at interviewene derfor udelukkende tager udgangspunkt i deres erfaringer som professionelle aktører. I samtlige interviews indledte jeg med informeret samtykke og præsenterede undersøgelsens formål og hovedområde (se bilag 1), således at deltagerne kunne træffe et informeret valg om deres deltagelse (Tanggaard & Brinkmann, 2010:443, Vetenskapsrådet, 2024:62-64). Disse oplysninger fremgik ligeledes af den mail, som interviewpersonerne modtog forud for interviewet. Jeg tydeliggjorde desuden, at deltagelsen var frivillig, og at informanterne til enhver tid kunne undlade at besvare specifikke spørgsmål samt trække sig fra interviewet, hvis de ønskede det. Jeg informerede desuden interviewpersonerne om, at interviewet ville blive behandlet anonymt og fortroligt (Vetenskapsrådet, 2024:66-69). Herefter bad jeg om samtykke til at optage interviewet på min telefon, som var sat på flytilstand, med henblik på efterfølgende at transskribere og slette materialet.

3. Juridisk kontekst

For at skabe fundamentet for analysen af domstolenes fastsættelse af tortgodtgørelse er det nødvendigt at redegøre for den juridiske kontekst. Dette afsnit præsenterer derfor det retlige udgangspunkt i voldtægtsbestemmelsen, straffelovens § 216, samt betingelserne for godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26. Herunder berøres de vejledende takster og retspraksis, som er opsummeret i Karnovs lovkommentarer. Karnov er en juridisk lovsamling med tilhørende lovkommentarer og praksisnoter, som anvendes bredt i dansk juridisk praksis og undervisning som fortolkningsbidrag til gældende ret.

3.1 Straffeloven § 216

Straffelovens § 216 definerer voldtægt som seksuelt samvær med en person, der ikke har samtykket heri (Straffeloven, § 216). Med lovændringen i 2021 skiftede fokus fra at være på gerningsmandens anvendelse af vold, trusler og tvang til om der forelå frivilligt samtykke (Lovforslag nr. L 85, 2020). Voldtægtsbestemmelsen gik således fra at være volds- og tvangsbaseret til at være samtykkebaseret.

3.2 Erstatningsansvarsloven § 26

Hvor straffeloven har til formål at pålægge et skyldsspørgsmål, tjener erstatningsansvarsloven (EAL) det formål, at yde økonomisk kompensation til forurettede, for den krænkelse vedkommende har lidt. I sager om voldtægt er det navnlig § 26, der er central, da denne paragraf danner grundlag for tildeling af tortgodtgørelse.

Tortgodtgørelse adskiller sig fra andre former for erstatning ved ikke at kompensere for et økonomisk tab, men derimod for ikke-økonomisk skade. Ved seksualforbrydelser bygger godtgørelsen på en forståelse af voldtægt som en krænkelse af den personlige integritet (Karnov, note til erstatningsansvarsloven § 26) Bestemmelsen lyder således: “Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort” (Erstatningsansvarsloven, 2024, § 26). Ved fastsættelsen af godtgørelsens beløb kan der efter stk. 2 lægges vægt på krænkelsens grovhed, herunder om handlingen er begået som led i en overtrædelse af straffelovens bestemmelser om

seksualforbrydelser. Endvidere fremgår det af stk. 3, at der i tilfælde, hvor krænkelser er begået ved en forbrydelse, der indebærer et særligt groft angreb på en andens person eller frihed, skal betales godtgørelse, selv om der ikke er lidt tort (Erstatningsansvarsloven, 2024, § 26, stk. 2-3). Begrebet "tort" knytter sig dermed til krænkelser af frihed, fred, ære og personlig integritet. I retspraksis vedrørende voldtægt betragtes selve overgrebet som en krænkelse der udløser ret til tortgodtgørelse. Dette forekommer ikke direkte af loven men er fast antaget i retspraksis. Det fremgår i Karnov, at der ved seksualforbrydelser navnlig foreligger en krænkelse af den personlige integritet, hvilket kan begrunde tortgodtgørelse (Karnov, note til erstatningsansvarsloven § 26). Godtgørelsens størrelse fastsættes herefter på baggrund af en konkret vurdering ud fra sagens omstændigheder (Civilstyrelsen, u.å.)

3.3 Karnovs kommentarer til Erstatningsansvarsloven § 26

Karnovs Lovsamling indeholder alle danske love med kommentarer og de lovændringer der er sket over tid. De principper for tortgodtgørelse, som er udledt af retspraksis og kommenteret i Karnov, vil blive redegjort for nedenunder.

I 2018 blev der gennemført en lovændring, som forudsatte, at godtgørelsesniveauet ved seksualforbrydelser skulle forhøjes med 1/3. Dette indebærer, at der i dag i praksis opereres med en normaltakst på omkring 100.000 kr. ved fuldbyrdet voldtægt, med mulighed for forhøjelse til ca. 120.000 kr. i særligt grove tilfælde. Omstændigheder, der kan medføre forhøjelse i forhold til den normale takst, er navnlig voldens grovhed, flere voldtægter, flere gerningsmænd, frihedsberøvelse i forbindelse med voldtægten, ofret er mindreårig (Karnov, note til erstatningsansvarsloven § 26, s. 5-6).

Ved forsøg på voldtægt er udgangspunktet efter forhøjelsen på omkring 50.000 kr., mens andre seksuelle krænkelser end samleje som udgangspunkt udløser godtgørelser på 15.000-25.000 kr., afhængigt af grovhed og karakter (Karnov, note til erstatningsansvarsloven § 26, s. 6)

Ved voldtægt ved tilsnigelse, herunder hvis en person har tilsneget sig samleje med en person, der på grund af beruselse, søvn eller lignende ikke har været i stand til at modsætte sig handlingen tilkendes cirka 35.000 kr. i tortgodtgørelse. Efter den nye samtykkebaserede

voldtægtsbestemmelse i straffelovens § 216 defineres voldtægt som samleje med en person der ikke har samtykket heri. Der foreligger således også voldtægt i tilfælde, hvor en person har været ude af stand til at modsætte sig samlejet. Højesteret fastslog imidlertid i U 2022.1830 H, at selvom der strafferetligt foreligger voldtægt efter § 216, indebærer dette ikke at godtgørelsesniveauet fastsættes til 100.000 kr. som i tilfælde hvor voldtægten er begået ved vold eller anden tvang (Karnov, note til erstatningsansvarsloven § 26, s. 7). Det indebærer, at tortgodtgørelsen i disse tilfælde som udgangspunkt fastsættes til 35.000 kr. Større beløb tilkendes, hvis gerningsmanden selv har hensat ofret i den tilstand, hvor den pågældende ikke kan modsætte sig overgrebet, herunder en forhøjelse på 15.000 kr. dvs. et niveau på 50.000 kr. Hvis der ikke foreligger samtykke til samleje, men samlejet er gennemført uden brug af vold eller tilsnigelse, tilkendes der som udgangspunkt en godtgørelse på 50.000 (Karnov, note til erstatningsansvarsloven § 26, s. 7). Ved øvrige voldsforbrydelser forudsætter tortgodtgørelse efter praksis, at volden er udøvet under særligt krænkende omstændigheder, som indebærer en forhånelse, fornedrelse eller ydmygelse af forurettede. (Karnov, note til erstatningsansvarsloven § 26, s. 8).

4. Teoretiske perspektiver

Dette afsnit præsenterer specialets teoretiske ramme, som danner grundlag for analysen af de empiriske fund. Indledningsvis introduceres Martha R. Burts (1981,1998) definition af voldtægtsmyter. Da en omfattende gennemgang af samtlige definitioner af voldtægtsmyter ligger uden for specialets rammer, fokuseres der her på de mest centrale kategorier, som er relevante for analysen. Herefter inddrages Susan Estrichs (1986) kritik af strafferettens definition af voldtægt, herunder hendes begreb "real rape", hvilket suppleres af Nils Christies (1986) teori om "det ideelle offer" for at belyse, hvordan visse ofre tildeles højere legitimitet end andre. Afsluttende præsenteres Carol Smarts (1989) teori, herunder bl.a. begreberne om "rettens sandhedsproduktion" og "fallocentrisme".

4.1 Voldtægtsmyter

Voldtægtsmyter er beskrevet som fordømmende, forudindtaget, stereotype eller falske overbevisninger om voldtægt, voldtægts ofre eller voldtægtsforbrydere, og har den funktion at de benægter at mange tilfælde af tvungen sex, er voldtægt (Burt, 1998:129). Forskningen inden for voldtægtsmyter er indenfor de seneste 40 år vokset betydeligt (Skov & van Mastrigt, 2021:16). Hertil er definitionen af voldtægtsmyter ligeledes udvidet til også at omfatte holdninger og overbevisninger, som generelt er falske, men vedholdende accepteret og som tjener til at benægte og retfærdiggøre mænds seksuelle aggression mod kvinder (Lonsway & Fitzgerald, 1994:134).

Selvom specialets empiri består af sager, hvor der allerede er dømt for voldtægt, er voldtægtsmyter fortsat relevante, da de forestillinger, som myterne bygger på, potentielt kan få betydning for, hvordan voldtægtens alvor, krænkelser og skade vurderes i forbindelse med fastsættelsen af tortgodtgørelse. Specialet undersøger således, om og hvordan sådanne vurderinger af økonomisk kompensation i voldtægtssager kan forstås i relation til voldtægtsmyter.

Den juridiske definition af voldtægt stemmer, ifølge Burt, ikke overens med den almindelige forståelse af hvad der kan opfattes som voldtægt og dette skyldes voldtægtsmyter (Burt, 1998:129). Offentlighedens definitioner af voldtægt kan spænde fra at være brede og

inkluderende til at være snævre og restriktive (Burt & Albin, 1981:213). Personer med den mest inkluderende og brede forståelse af voldtægt mener at al tvungen sex som udgangspunkt skal defineres som voldtægt, uagtet om tvangen er fysisk, psykologisk eller økonomisk. Omvendt vil de personer med den mest restriktive og snævre forståelse af voldtægt, gennem brugen af voldtægtsmyter, finde en måde at konkludere at der ikke fandt nogen voldtægt sted (Burt, 1998:130, Burt & Albin, 1981).

Stereotype overbevisninger om voldtægt indebærer forestillinger om at en voldtægt foregår et offentligt sted, bliver begået af en, for ofret, fremmed gerningsmand, indeholder vold og trusler, hvortil at det kvindelige offer, som gør tydeligt fysisk modstand, får skader på kroppen som følge heraf og som efterfølgende er tydeligt oprørt og anmelder voldtægten til politiet med det samme (Burt, 1998:130, Skov & van Mastrigt, 2021:17). Dette kan beskrives som en såkaldt overfaldsvoldtægt og stemmer overens med stereotype forståelser om den den “rigtige” voldtægt og det “rigtige” voldtægtsoffer (Skov & van Mastrigt, 2021:16). Forskning peger imidlertid på, at voldtægt i højere grad forekommer som kontaktvoldtægt, herunder i situationer hvor der eksisterer en relation mellem offer og gerningsperson, hvor der hverken anvendes fysisk vold eller påføres synlige skader, og hvor offeret ikke yder fysisk modstand. Derudover finder voldtægten ofte sted i enten forurettedes eller gerningspersonens hjem (Burt, 1998:130; Skov & van Mastrigt, 2021:17, Balvig, 2024).

Voldtægtsmyter er ifølge Burt en del af den generelle kultur i et samfund herunder at folk lærer dem gennem normer og kultur (Burt, 1998:131). Burt inddeler myterne i fire kategorier: intet skete; der blev ikke gjort skade; hun ville eller nød det; og hun bad selv om det eller fortjente det (Burt, 1998:131, Burt & Albin, 1981). Nedenfor vil jeg gennemgå de tre kategorier der har relevans for specialet.

4.1.1 Der blev ikke gjort skade

Denne kategori af voldtægtsmyte anerkender at samleje er foregået, men dets tvunge og skadelige karakter benægtes. I denne kategori er påstanden om at voldtægt bare er sex og fjerner hertil voldtægtsens voldelige og skadelige karakter (Burt, 1998:131). Under denne kategori eksisterer der myter om at kvinder der opholder sig steder forbundet med seksuel tilgængelighed risikerer at blive afvist som uværdige til lovens beskyttelse eller medfølelse

når de anmelder voldtægt. Herunder eksempelvis hvis en voldtægt finder sted i forbindelse med dating eller besøg på barer vil hendes anmeldelse blive mødt med større skepsis (Burt, 1998:132). Denne myte indlemmer også forestillingen om at kvinder der bliver udsat for en voldtægt, gennem promiskuiøs opførsel selv er ude om det. At det kun er dårlige piger som bliver voldtaget (Burt, 1998:132). Dette kan relateres til "just-world" tænkning, som dækker over behovet for at tro på, at verden er retfærdig, og at ulykker derfor kun rammer dem, der selv har fremkaldt dem. På den måde skaber voldtægtsmyter en falsk følelse af kontrol. Logikken er, at hvis man blot lader være med at handle som offeret, så vil man selv være i sikkerhed (Lonsway & Fitzgerald, 1994).

4.1.2 Hun ville det

Den tredje kategori af voldtægtsmyter "hun ville det" fremsætter at kvinden selv ønskede, nød eller opfordrede til sex. Kulturens mange myter om sex er bl.a. at kvinder aldrig mener nej og hertil at kvinder altid ønsker sex uagtet hvad de siger (Burt, 1998:133). Burt fremhæver desuden at kvinder der voldtages af bekendte i højere grad har udfordringer ved at overbevise omverdenen om at det var en voldtægt. Jo tættere situationen før overgrebet er på en kontekst, hvor sex er en mulighed (fx en fest, en date, gensidig flirt eller berøring), desto sværere er det at overbevise omverdenen om, at der er tale om voldtægt (Burt, 1998:133).

4.1.3 Hun fortjente det

Denne kategori af voldtægtsmyter holder kvinden ansvarlig for voldtægten og forudsætter ideen om at kvinden fortjente det eller selv fremkaldte det. Hertil at der således ikke er tale om rigtig voldtægt (Burt, 1998:134). Disse slags myter handler om at hvis en kvinde bringer sig selv i risikable situationer er det hendes egen skyld hvis hun bliver voldtaget. Og hvis hun eksempelvis flirter, kysser med en mand og inviterer ham op i sin lejlighed, er det også hendes egen skyld, hvis hun bliver voldtaget. Hendes adfærd og selvsatte position op til voldtægten har således noget at gøre med hvorvidt der er tale om at kvinden selv var ude om eller fortjente at blive voldtaget (Burt, 1998:134).

Teorien om voldtægtsmyter anvendes senere i analysen som et redskab til at undersøge og nuancere, hvorvidt fastsættelsen af tortgodtgørelse, på trods af at der er sket domfældelse, kan

forstås i relation til forudindtagede og stereotype overbevisninger om voldtægt, voldtægtsofre og voldtægtsforbrydere.

4.2 “Real Rape”

Susan Estrich (1986) er en amerikansk advokat og juridisk feministisk professor der i sit arbejde har belyst hvordan retssystemets forståelse af voldtægt er formet af kønnede normer, herunder forestillinger om samtykke og modstand. Jeg inddrager således Estrichs teori, da den viser, hvordan nogle af de voldtægtsmyter, Burt beskriver, er overført til retssystemet. Estrich (1986) introducerer begrebet “real rape”, som dækker over den type voldtægt som anerkendes af retssystemet, og som er karakteriseret ved fysisk vold, aktiv modstand fra offeret og en fremmed gerningsperson (Estrich, 1986:1092). I denne type sag anerkender retssystemet typisk at der er begået en retsstridig handling. Imidlertid afviger de fleste voldtægter fra dette klare billede. I sager hvor volden er begrænset og der ikke påføres nogen fysisk skade, hvor truslerne er utydelige og parterne kender hinanden i forvejen, hvor overgrebet foregår i privat kontekst og kvinden siger nej, men ikke gør fysisk modstand, er forståelsen ofte en anden (Estrich, 1986:1092). Estrich opdeler disse tilfælde i henholdsvis “traditionelle” og “ikke-traditionelle voldtægter” (Estrich, 1986:1092).

Hun fremhæver at systemets sexismen bliver bemærkelsesværdig når man sammenligner voldtægt med andre forbrydelser. Voldtægt er eksempelvis ikke den eneste forbrydelse hvor samtykke fungerer som forsvar, imidlertid er det den eneste forbrydelse hvor forurettedes fysiske modstand, er påkrævet for at fastlå manglende samtykke. Dette er imidlertid ikke gældende i dansk retspraksis efter indførelsen af samtykkeloven i 2021, hvor tvang og fysisk modstand ikke længere udgør en juridisk forudsætning for voldtægt. Derudover indgår relationen mellem parterne i vurderingen af flere typer af straffesager, men Estrich problematiserer, om det er mere berettiget at tillægge en forudgående relation betydning i voldtægtssager end i eksempelvis voldssager (Estrich, 1986:1090-1091).

Estrich peger på, at retten er præget af mandlige normer og standarder, som ikke kun bruges til at dømme mænd, men også bruges til at vurdere kvindelige ofres adfærd. Og i og med at voldtægt i sig selv vedrører sex, bliver det uundgåeligt at der i vurderingen opstår forestillinger om kønsroller, mandlig aggression og kvindelig passivitet (Estrich, 1986:1091).

I den, ifølge Estrich, ikke-traditionelle voldtægt siger loven, som den kommer til udtryk i domstolenes afgørelser, at der ikke er begået nogen forbrydelse, og at skylden hvis den skal placeres ligger hos kvinden (Estrich, 1986:1092). Ved at konkludere at disse handlinger ikke er kriminelle har loven afspejlet, legitimeret og håndhævet et syn på sex og kvinder, som hylder mandlig aggressivitet og straffer kvindelig passivitet (Estrich, 1986:1092). Estrich argumenterer videre for, at retten ikke blot afspejler eksisterende samfundsmæssige og sexistiske forestillinger, men også aktivt bidrager til at reproducere og legitimere dem (Estrich, 1986:1093-1094).

Estrichs teori har relevans for dette speciale da det peger på, hvordan bestemte former for voldtægt historisk og juridisk er blevet forstået som mere “rigtige” eller legitime end andre. Selvom Estrich beskæftiger sig med retssystemets vurdering af skyld, kan teorien bidrage med et analytisk perspektiv på hvorvidt bestemte forestillinger om vold, modstand, relation mellem offer og gerningsmand og kvindelig passivitet, kan få betydning for vurderingen af voldtægtens alvor og krænkelse i forbindelse med fastsættelsen af tortgodtgørelse.

4.3 Det ideelle offer

Nils Christie beskriver “det ideelle offer” som kendetegnet ved de personer der, når de rammes af kriminalitet, lettest tildeles den fulde og legitime status som offer (Christie, 1986:18). Ifølge Christie er det ideelle offer ikke nødvendigvis den person, der lider mest, men derimod den, som lettest bliver anerkendt som et “rigtigt” offer (Christie, 1986:18). Det ideelle offer karakteriseres ved fem forskellige attributter. 1) offeret er svagt, herunder eksempelvis en gammel dame. 2) offeret er i færd med en respektabel forehavende, altså offeret var i gang med noget prisværdigt da forbrydelsen skete. 3) Offeret befandt sig et sted hvor man ikke kunne bebrejde vedkommende for at opholde sig, eksempelvis på gaden i dagslys. 4) Gerningsmanden er åbenlyst stor og ond. 5) Gerningsmanden er ukendt og der har ingen forudgående relation været mellem de to parter (Christie, 1986:19).

Christies teori bidrager således med et perspektiv på, hvordan forestillinger om ofre og gerningspersoner bygger på symbolske og stereotype koder, der kan bidrage til at nogle ofre fremstår som mere legitime end andre. Hvor ovenstående afsnit har fokuseret på kulturelle og

samfundsmæssige forestillinger om voldtægt vil næste afsnit inddrage teoretiske perspektiver, der kan bidrage til at forstå rettens vurderinger.

4.4 Retten som kønnet institution

Følgende afsnit tager afsæt i relevant feministisk retssociologisk teori, herunder Carol Smarts værk *Feminism and the Power of Law* (1989). Ifølge Smart udøver retten magt gennem et specifikt “sandhedskrav” hvortil lovens magt blandt andet ligger i dens krav på at definere hvad der er sandt og falsk og i denne process diskvalificere andre former for viden (Smart, 1989:19). Smart understreger rettens evne til at “impose its definition of events on everyday life”, herunder at retten ikke blot regulerer handlinger, men også bestemmer og definerer hvordan handlinger skal forstås (Smart, 1989:10). Retten som sandhedsproducerende ligger i, at Smart, med afsæt i Foucault, fremhæver at sandhed ikke er neutralt, men at sandhed er de regler, der adskiller det sande fra det falske, og at retten har en utrolig magt at “claime” at have metoderne og systemet der kan fastslå sandheden. Og denne sandhed får en særlig autoritet (Smart, 1989:13). Retten udøver således autoritet gennem et “claim to truth” herunder et krav på at definere sandhed (Smart, 1989:22). Smart mener at retten ikke kan forstå kvinders voldtægtsfortællinger, hvis ikke de passer ind i retten snævre juridiske definition af voldtægt og diskvalificerer derved kvinders subjektive fortællinger (Smart, 1989:22). I relation til specialets empiri kan dette være relevant i forhold til vurderinger af krænkelse, frem for spørgsmålet om skyld, da tiltalte i specialets materiale er dømt skyldig.

Smart introducerer hertil begrebet fallocentrisme, der betyder en kultur hvor seksualitet og begær forstås ud fra det maskuline og falliske. Den maskuline erfaring, herunder penetration og mandlig nydelser, bliver således den dominerende målestok inden for seksualitet. Kvinders lyst forenkles til at være den samme som mænds eller ogsp bliver den uforståelig eller patologiseret (Smart, 1989:22-23). I den fallocentriske kultur er kvinders seksualitet tvetydig, og kvinders “nej” bliver derfor mistænkeliggjort. Med andre ord bliver “nej” tolket som: måske mener hun egentlig ja, måske er hun hæmmet, måske ved hun ikke selv, hvad hun vil (Smart, 1989:24-25). Kvindens underkastelse kan derfor blive læst som samtykke (Smart, 1989:26).

5. Analyse

Dette kapitel udgør specialets analyse. Afsnittet undersøger hvordan tortgodtgørelse i voldtægtssager fastsættes i praksis, og hvilke vurderingslogikker der synes at strukturere godtgørelsens niveau. Analysens datagrundlag udgøres af udvalgt domspraksis, kvalitative interviews med bistandsadvokater samt henvisning til Karnovs lovbøger. Tidligere forskning samt relevant sociologisk teori inddrages løbende med henblik på at belyse og fortolke de mønstre, der fremkommer i materialet.

Samtlige analyserede sager vedrører forhold, der er bedømt som voldtægt i strafferetlig forstand. Analysen angår derfor ikke skyldsspørgsmålet, men variationer i den efterfølgende fastsættelse af tortgodtgørelse. For at sikre transparens tydeliggøres det løbende, hvilke forhold retten selv fremhæver i udmålingen af tortgodtgørelse, og hvilke forhold der kan udledes af dommens samlede vurdering af sagen.

Analysen tager udgangspunkt i de vurderingskriterier, der blev identificeret under kodningen af datamaterialet, herunder tiltaltes handlinger og brug af vold, forurettedes tilstand og adfærd samt sagens relationelle og situationelle kontekst. På tværs af disse mere overordnede vurderingskriterier trådte en række analytiske mønstre frem, som dannede grundlag for analysens tre hovedtemaer: 1) vold og modstand som målestok for krænkelse, 2) det ideelle offer og ansvarsforskydning samt 3) juridiske vurderingslogikker og retten som objektiv. Et centralt fund i analysen er at erstatningspraksis for tortgodtgørelse bidrager til en hierarkisering af forskellige typer af voldtægt og krænkelse. Denne pointe vil blive uddybet i analysen såvel som den i konkluderende diskussion.

5.1 Vold og modstand som målestok for krænkelse

Et centralt mønster i materialet er at vold, fastholdelse, trusler samt hvorvidt forurettede var “ude af stand til at modsætte sig”, synes at have betydning for, hvordan voldtægtens krænkende alvor værdisættes. Dette er imidlertid ikke eksplicit begrundet i fastsættelsen af tortgodtgørelse, men på tværs af materialet fremstår fysisk vold og aktiv modstand som markører, der bringer sagen tættere på standardniveauet for fuldbyrdet voldtægt, mens sager uden vold og aktiv modstand ofte placeres væsentligt lavere.

“Altså man må jo bare sige, at hvis du har en sag, hvor der ikke er altså vold, eller trussel om vold, altså du kommer jo ikke igennem med at lægge dig op i de der standard niveauer.” (Advokat 6)

Citatet afspejler en central problematik i analysen: at vold eller trusler om vold i erstatningspraksis fungerer som adgang til det, der fremstår som standardniveauet for fuldbyrdet voldtægt. Dette rejser et analytisk spørgsmål om, hvorvidt tortgodtgørelsen fortsat er præget af en voldsorienteret forståelse af voldtægt, selv efter samtykkelovens indtræden i 2021.

5.1.1 Vold som adgang til standardniveauet

Ifølge praksis fastsættes tortgodtgørelsen ved fuldbyrdet voldtægt som udgangspunkt efter en standardtakst på 100.000 kr., jf. Karnovs kommentarer til EAL § 26. Beløbet kan dog forhøjes, hvis der foreligger skærpende omstændigheder, såsom brug af grov vold. Tilstedeværelsen af vold eller trusler om vold fungerer som et centralt kriterium for, hvorvidt tortgodtgørelsen fastsættes på standardniveauet for fuldbyrdet voldtægt, typisk 100.000 kr. Fraværet af sådanne elementer synes derimod at medføre en lavere værdisætning, selv i tilfælde hvor der foreligger fuldbyrdet voldtægt.

Mit materiale indikerer ligeledes, at vold udgør et væsentligt vurderingskriterium, selvom det ikke fremgår eksplicit af begrundelserne for udmålingen af godtgørelse. Analysen viser at i de tilfælde, hvor der er anvendt fysisk vold eller tvang, fastsættes godtgørelsen konsekvent på 100.000 kr. eller derover jf. dom 5261, 2710, 7089, 3441.

I dom 2710 trængte tiltalte uberettiget ind i forurettedes hjem gennem et vindue og over flere timer udsatte hende for gentagne seksuelle overgreb ledsaget af vold, trusler og frihedsberøvelse. Der blev nedlagt påstand om en tortgodtgørelse på 180.000 kr., hvoraf retten tilkendte forurettede 150.000 kr. I dom 7089 opsøgte tiltalte sin tidligere partner i hendes bolig og udsatte hende for voldtægt ledsaget af vold og trusler, herunder slag, fastholdelse og anvendelse af kniv. Forurettede krævede 120.000 kr. i tortgodtgørelse og fik tilkendt 100.000 kr. I dom 5261 blev forurettet udsat for vold og fastholdelse i forbindelse med en voldtægt begået af en fremmed på et offentligt toilet, og hvor retten tilkendte den

ønskede tortgodtgørelse på 100.000 kr. Tendensen i det samlede datamateriale er entydig: Voldtægtssager der indebærer vold eller trussel om vold, tilkendes tortgodtgørelse på standardniveauet 100.000 kr., eller derover.

Domstolenes begrundelser for vurderingen og fastsættelsen af tortgodtgørelse er gennemgående kortfattet, hvorfor det ikke fremgår, om voldsanvendelse i sig selv tillægges afgørende betydning. I dom 5261 anføres det eksempelvis alene, at udgangspunktet for tortgodtgørelse ved fuldbyrdet voldtægt er 100.000 kr., og at der ikke forelå grundlag for at fravige dette niveau i nedadgående retning.

Gennem en sammenholdelse af mit domsmateriale, mine interviews med bistandsadvokater samt Karnovs kommentarer til erstatningsansvarsloven kan der imidlertid konkluderes en tendens, hvor vold og fysisk tvang anses som værende afgørende for, hvordan voldtægt værdisættes i tortsammenhæng

Denne udmålingspraksis kan ses som en spejling af Susan Estrichs tese om at vold fungerer som et element, der gør voldtægten “rigtig” eller legitim i rettens øjne (Estrich, 1986:1092). Når voldelige voldtægter konsekvent værdisættes højere kan det indikere en retlig internalisering af forestillingen om at “rigtige” voldtægter er karakteriseret ved fysisk vold og synlige skader (Burt, 1998: 130; Skov & van Mastrigt, 2021:17).

At vold kan være grundlag for højere godtgørelse ses også i Erstatningsnævnets praksis, som Johansen (2025) har undersøgt. Hun viser, at de kriterier, som Erstatningsnævnet anvender til at fastsætte erstatningsbeløb, er forankret i forestillinger om tvang og synlige skader (Johansen, 2025:8). Det skal imidlertid bemærkes, at Johansens analyse vedrører Erstatningsnævnets praksis, mens denne opgave forholder sig til domstolenes fastsættelse af tortgodtgørelse. De udgør således to forskellige instanser, men de opererer inden for samme juridiske ramme, hvilket gør sammenligningen analytisk relevant. Johansen peger på, at Erstatningsnævnets vurderinger synes at hvile på den tidligere voldtægtslovs fokus på vold, modstand og synlige skader (Johansen, 2025:10). Dette stemmer overens med min analyse, hvor vold udgør et afgørende parameter i vurderingen kompensationsniveau. Johansen fremhæver at praksis, hvor fraværet af vold og tvang bidrager til lavere erstatning, er med til at reproducere bestemte forestillinger om voldtægt og kan underminere intentionerne bag samtykkeloven (2025:10). Dette perspektiv vil blive yderligere uddybet senere i specialet.

Dom 1559 eksemplificerer, hvordan fysisk vold kan vægtes tungere end voldtægts fuldbyrkelse. I sagen er en mand gået ind på kollegieværelser og forgrebet sig på en række kvinder. Forurettet 2 blev udsat for voldtægtsforsøg begået med anvendelse af fysisk vold, i form af fastholdelse, hvilket førte til en tortgodtgørelse på 55.000 kr., hvorimod forurettet 1 blev udsat for fuldbyrdet voldtægt begået ved tilsnigelse hvortil vedkommende fik tilkendt 45.000 kr. Selvom det er vanskeligt definitivt at isolere betydningen af vold over for modstand, illustrerer dom 1559 en sag hvor voldtægtsforsøg med vold giver mere i torterstatning end fuldbyrdet voldtægt uden vold. Dette indikerer, at det i udmålingspraksis ikke nødvendigvis er krænkelsens fuldbyrkelse, der er det afgørende parameter, men derimod tilstedeværelsen af fysisk magtanvendelse.

Voldens betydning for udmålingen af tortgodtgørelse understøttes i høj grad af interviewmaterialet. En advokat formulerer eksempelvis, at "... en almindelig voldtægt koster 100.000, og i et groft tilfælde 120.000" (Advokat 6). Ved at anvende betegnelsen "almindelig voldtægt" om sager, der udløser standardbeløbet, antydes det, at det er sager med vold eller trusler, der udgør advokatens referenceramme for, hvad der forstås som en almindelig voldtægt. Dette kan sidestilles med det, Estrich (1986:1092) betegner som "real rape", herunder en forståelse af voldtægt, hvor tilstedeværelsen af fysisk vold er selve forudsætningen for, at overgrebet anerkendes som legitimt af retssystemet, og i dette tilfælde altså udløser fuld godtgørelse for tort.

5.1.2 Voldens paradoks: vold er ikke tort i sig selv men er krænkelsesforstærkende i voldtægtssager

Et paradoks i materialet er imidlertid, at vold som selvstændig lovovertrædelse ikke nødvendigvis udløser tortgodtgørelse. I interviewene fremhæves det, at voldsofre i andre typer sager ofte ikke får tortgodtgørelse, medmindre volden har haft en særlig ydmygende eller krænkende karakter. Dette stemmer overens med Karnov Lovbøger jf. afsnit 3.3.

"Jeg repræsenterer jo også voldsofre, og de kan være udsat for meget alvorlig vold og de får ingen torterstatning. De får kun hvis de har et decideret økonomisk tab."

(Advokat 1)

Pointen er således, at vold ikke automatisk udløser tortgodtgørelse. Imidlertid kan man argumentere for at vold i voldtægtssager fungerer som et tegn på voldtægtens krænkende alvor. Vold tillægges altså ikke betydning som en selvstændig krænkelse der udløser godtgørelse for tort, men som et element der forstærker voldtægtens krænkende alvor. Og som i praksis fungerer som et afgørende kriterium for, om forurettede tilkendes en tortgodtgørelse svarende til det, der fremstår som standardniveauet for fuldbyrdet voldtægt.

Dette kan med fordel forstås gennem Smarts begreb om kvinders seksuelle dobbelttydighed (1989:29-30). Med afsæt i dette kan man argumentere for, at volden fungerer som en markør, der fjerner den tvivl om samtykke, som Smart mener præger retssystemets syn på voldtægtssager (1989:29-30-31), hvorfor voldtægtssager med vold fremstår mere alvorlige og krænkende i erstatningsmæssig henseende. Man kan således sige, at volden bliver det element, der stadfæster ofrets uskyld, hvilket retfærdiggør og berettiger den højere tortgodtgørelse. Dette kan ligeledes tale ind i Christies teori om det ideelle offer (1986). Vold er i erstatningsøjemed ikke nødvendigvis krænkende alene, men i voldtægtssager kan volden fungere krænkelsesforstærkende, fordi den cementerer offerets status som et offer uden skyld og uden ansvar for situationen (Christie, 1986:18-19).

5.1.3 “Ude af stand til at modsætte sig”: passivitet og lavere tortgodtgørelse

Et andet centralt mønster i materialet er, at sager hvor forurettede var “ude af stand til at modsætte sig”, typisk placeres væsentligt lavere end standardniveauet for fuldbyrdet voldtægt. Begrebet henviser til situationer hvor forurettede befinder sig i en tilstand af søvn, bevidstløshed, stærk beruselse eller lignende, i hvilken pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen (Karnov, Erstatningsansvarsloven § 26:6). Domstolene vurderer konkret hvorvidt forurettede befandt sig i en tilstand, hvor vedkommende var “ude af stand til at modsætte sig”. I Karnovs kommentarer til erstatningsansvarsloven § 26 betegnes denne type voldtægt som “tilsnigelse”, og tortgodtgørelsen fastsættes typisk til 35.000 kr.

I flere af de analyserede afgørelser fremgår det, at forurettet var i en tilstand, hvortil pågældende var ude af stand til at modsætte voldtægten. Dette fremgår dels i vurderingen af sagens omstændigheder og dels i flere tilfælde som en eksplicit begrundelse for fastsættelsen af tortgodtgørelsens beløb. Dette ses eksempelvis i dommene 7223, 1721, 1559, 126 samt

8627 hvor der i alle tilfælde er tale om fuldbyrdet voldtægt begået overfor en person, der som følge af enten søvn eller beruselse, var ude af stand til at modsætte sig handlingen. På tværs af disse afgørelser fastsættes erstatningen for tort mellem 35.000 og 45.000 kroner. I to tilfælde (126, 1559) forhøjes beløbet til henholdsvis 40.000 kroner og 45.000 kroner som følge af skærpende omstændigheder. Dette vil blive uddybet i afsnit 5.1.5.

I dom 7223 lagde retten vægt på at forurettede som følge af søvn og beruselse var ude af stand til at modsætte sig en voldtægt. I sagen havde tiltalte, forurettede samt forurettedes veninde opholdt sig sammen i løbet af aftenen og natten, hvor der blev indtaget alkohol og hash. De gik sammen hjem til tiltalte og lagde sig til at sove i samme seng. Retten fandt det bevist at der i det efterfølgende skete en voldtægt af forurettede, da tiltalte udførte vaginalt samleje samt penetrerede forurettede med fingre både vaginalt og analt, mens forurettede var i en tilstand af søvn og beruselse, og derfor ikke kunne modsætte sig. Forurettede vågnede delvist under episoden, men reagerede ikke aktivt og lå helt stille. Der foregik ikke fysisk vold. Retten lagde endvidere til grund at tiltalte ikke sikrede sig samtykke, og at hans forklaring om stiltiende samtykke, baseret på kropslige reaktioner, såsom at forurettede var våd i skeden, ikke kunne tillægges betydning. Omvendt fandt retten, at tiltalte måtte have accepteret risikoen for at forurettede var i en tilstand, hvor hun ikke kunne modsætte sig handlingerne.

På trods af, at der er tale om fuldbyrdet voldtægt, fastsættes tortgodtgørelsen i denne sag til 35.000 kr. Dette er bemærkelsesværdigt, da det generelle standardniveau for fuldbyrdet voldtægt, som nævnt i afsnit 3.3, efter 2018-lovændringen udgør 100.000 kr. Den beløbsmæssige forskel skyldes, at retspraksis, med Højesteret i spidsen (U 2022 1830 H), har fastslået, at tilfælde, hvor en person har skaffet sig samleje med en, der på grund af beruselse, søvn mv. er ude af stand til at modsætte sig, strafferetligt udgør voldtægt, men ikke i sig selv fører til, at godtgørelsesniveauet fastsættes til 100.000 kr., som i de tilfælde, hvor der er anvendt vold eller anden tvang (U 2022 1830 H).

Et afgørende vurderingskriterium beror således på forurettedes tilstand, herunder hvorvidt forurettede, på grund af søvn og/eller beruselse, kan modsætte sig voldtægten. I dom 7223 afviser retten godtgørelses påstanden på 40.000 kroner og fastsætter det, som nævnt ovenfor, til 35.000 med henvisning til "forholdets karakter", hvilket fremstår som en relativt åben og standardiseret begrundelse. Det må derfor udledes, at det er sagens omstændigheder,

fremhævet i rettens begrundelse og afgørelse, herunder fraværet af vold samt det faktum at forurettede ikke kunne modsætte sig, som tillægges betydning for tortgodtgørelsens niveau.

Det er i denne økonomiske differentiering vedkommende at rette blikket mod selve krænkelsesbegrebet. Eftersom tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26 er en kompensation for, at en person har fået krænket sin frihed, fred, ære eller personlige integritet, kan det markant lavere godtgørelsesniveau i sager om "tilsnigelse" afspejle en retlig logik om voldtægt og krænkelse. Når et overgreb, hvor den seksuelle autonomi og personlige integritet fuldstændig tilsidesættes, takseres til næsten en tredjedel af standardniveauet, producerer retten således en bestemt forståelse af, hvad der udgør en "legitim" eller alvorlig krænkelse, herunder hvilke former for krænkelse der tillægges den fulde økonomiske anerkendelse gennem standardbeløbet på 100.000 kr. Når sager præget af fysisk vold placeres højere, mens sager om tilsnigelse og passivitet placeres lavere, kan man med inspiration fra WPR-tilgangen jf. afsnit 2.3 analytisk "arbejde baglæns" og spørge, hvilken forståelse af voldtægt og krænkelse der implicit ligger til grund for dette. Retten anerkender imidlertid begge forhold som voldtægt i strafferetlig forstand, men tortgodtgørelsens niveau kan alligevel indikere, at nogle voldtægter økonomisk og symbolsk værdisættes som mere krænkende end andre.

Dette understøtter Johansens (2025) pointe om at retten igennem tortgodtgørelse er med til at reproducere bestemte forestillinger om voldtægt. Man kan hertil rejse spørgsmålet om, hvad denne differentiering af krænkelsen bunder i. På den ene side kan praksis indikere, at retten opererer ud fra en logik om, at det er mindre krænkende at blive voldtaget, mens man sover og/eller er beruset, fordi forurettet i selve gerningsøjeblikket ikke oplever eller sanser overskridelsen på samme måde som en vågen person. Den personlige integritet synes her i nogen grad at blive reduceret til en vågen bevidsthedstilstand. På den anden side kan det lavere beløb forstås som en konsekvens af fraværet af fysisk vold og aktiv modstand.

5.1.4 Passivitet og fravær af modstand

En væsentlig pointe fra Estrich er, at retssystemet ved voldtægtssager vægter fysisk modstand som bevis for manglende samtykke (Estrich, 1986:1090). Hertil påpeges det, at retten traditionelt set afspejler et syn på seksualitet og kvinder, der hylder og legitimerer mandlig aggressivitet og straffer kvinders passivitet (Estrich, 1986:1090-1091). Voldtægt ved

tilsnigelse indebærer per definition passivitet fra forurettede, da vedkommende på grund af søvn, beruselse mv., som udgangspunkt ikke er i stand til at yde aktiv modstand, som ifølge Estrich er den måde retten fastslår og/eller beviser manglende samtykke (Estrich, 1986:1090). I lyset af dette kan det argumenteres, at retten gennem den systematisk lavere tortgodtgørelse, i sager om voldtægt ved tilsnigelse, i praksis er med til at devaluere forurettedes passivitet og manglende mulighed for modstand. Dette kan ligeledes afspejle en forestilling om at manglende samtykke kun i begrænset omfang anerkendes gennem passivitet, og i højere grad forudsætter aktiv modstand. Selvom handlingen er ulovlig, og bedømmes som voldtægt, værdisættes den i tort-sammenhæng lavere.

I forlængelse heraf kan man inddrage pointen om at retten er androcentrisk, dvs. præget af mandlige normer og standarder, der definerer hvad der betegnes som relevant og ligeledes bruges til at vurdere kvinders adfærd (Estrich, 1986:1091, Smart, 1989). Og i og med at voldtægt i sig selv vedrører sex, kan vurderingerne også præges af forestillinger om kønsroller, herunder idéer om mandlig aggression og kvindelig passivitet og seksuelle dobbelthed (Estrich, 1986:1091, Smart 1989:29-30). Ifølge Smart bliver nogle af disse forestillinger om seksualitet fundamentet for forståelsen af voldtægt (Smart 1989, 24). I lyset af dette kan det argumenteres at kønnede normer om at kvinden er passiv kan medføre uklarhed om, hvorvidt der foreligger samtykke, hvorfor manglende samtykke, må demonstreres gennem fysisk modstand for at blive anerkendt. Imidlertid siger en bistandsadvokat følgende:

“I de sager, jeg har haft, ser jeg ikke, at domstolene direkte “straffer” manglende modstand i fastsættelsen af tort, men det kan indirekte få betydning, hvis sagens faktum fremstår mindre voldeligt.” (Advokat 2)

Citatet afspejler at modstand ikke er et eksplicit kriterium for domstolenes vurdering af tort, men at det dog kan være til stede implicit i vurdering af sagens alvor og voldelighed. Dette kan pege på en mere voldsorienteret end samtykkeorienteret logik ved fastsættelsen af tortgodtgørelse. Med afsæt i Estrich kan dette ligeledes forstås som et udtryk for, at retten opererer med en implicit forestilling om voldtægt, hvor fysisk vold og modstand tillægges afgørende betydning (1986:1092).

Dette kan yderligere problematiseres gennem Estrich (1987), som påpeger det paradoksale i, at kvinder risikerer at bringe sig selv i yderligere fysisk fare ved at yde modstand (1987:1100). Som interviewet med advokaten antyder, straffer retssystemet ikke nødvendigvis manglende modstand direkte, men fraværet af modstand og kamp medfører, at hændelsen fremstår mindre voldelig, hvilket får betydning for den økonomiske udmåling.

5.1.5 Skærpende omstændigheder inden for en fast lav udmålingsramme

Dom 126 og dom 1559 viser, hvordan kategorien “ude af stand til at modsætte sig” fungerer som en forholdsvis fast udmålingsramme, hvor skærpende omstændigheder, såsom gentagne overgreb og indtrængen i privat bolig, kun i begrænset omfang påvirker godtgørelsens størrelse.

I dom 126 er forurettede, på grund af stærk beruselse og/eller påvirkning af euforiserende stoffer, ifølge retten ikke i en tilstand, hvor hun kunne modsætte sig voldtægten. Det fremgår imidlertid samtidig, at hun undervejs græd og flere gange gav udtryk for verbal modstand ved at sige “stop”, “jeg vil ikke” og “nej” eller lignende. Tiltalte begår to voldtægter mod forurettede inden for en periode på fire timer, hvilket finder sted i tiltaltes hjem efter, at de er fulgtes derhen sammen. Der var ikke anvendt fysisk vold. Erstatningspåstanden er sat til 100.000 kroner. Ved fastsættelsen af tortgodtgørelsen henvises der til at niveauet for en voldtægt af den pågældende karakter i praksis fastsættes til 35.000 kr., og forhøjede alene beløbet med 5.000 kr. som følge af, at der var tale om to forhold.

Gentagne overgreb har i denne dom begrænset betydning for godtgørelsens størrelse. På trods af at der i sagen er tale om to voldtægter, er det i høj grad overgrebets omstændigheder, hvor forurettet ikke har kunnet yde nogen væsentlig modstand, der afgør godtgørelsens størrelse. Ifølge Karnovs kommentarer til erstatningsansvarsloven §26 har retten som udgangspunkt begrundelse for en forhøjelse i forhold til den normale takst, da flere voldtægter netop kan medføre forhøjelse. I et interview med en bistandsadvokat vender vi kort sagen hvortil advokaten siger:

“Men den der dom er et eksempel på, hvad en dommer tænker. De tænker, okay, jeg føler ikke rigtigt, jeg har nogen hjemmel til rigtigt at gå ud over det, Højesteret har fastsat, men jeg synes alligevel også, at det må på en eller anden måde være en

skærpende omstændighed at det er flere voldtægter. Nu kommer der lige 5.000 oveni.” (Interview, 6)

Citatet indikerer at retten opererer med en relativt fast takst for denne type sager, hvor variationer i omstændighederne, herunder flere voldtægter, kun i begrænset omfang påvirker erstatningsniveauet hvis den ligger under kategorien “voldtægt ved tilsnigelse” eller “ude af stand til at modsætte sig”.

Et andet bemærkelsesværdigt forhold ved dom 126 er, at sagen kategoriseres som “ude af stand til at modsætte sig”, selvom forurettede gentagne gange gjorde verbal modstand ved at sige “nej”, “stop” eller lignende. Hendes berusede tilstand synes at have gjort det umuligt at modsætte sig voldtægten fysisk, imidlertid fremgår det af dommen, at hun modsætter sig verbalt. Dette kan rejse spørgsmålet om, hvorvidt forståelsen af “ude af stand til at modsætte sig” kun relaterer sig til at modsætte sig fysisk og ikke verbalt.

For yderligere at belyse, hvordan voldtægt ved tilsnigelse i praksis fungerer som en forholdsvis styrende kategori i fastsættelsen af tortgodtgørelsen, inddrages kort dom 1559. Denne dom er tidligere anvendt til at belyse voldens betydning, men den er ligeledes relevant i forhold til denne problemstilling, da den kan ses som et eksempel på hvordan selve kategoriseringen af et overgreb, eksempelvis som tilsnigelse frem for overfald, skaber en ramme for udmålingen, som kan overskygge andre faktorer i sagen. I sagen blev forurettet voldtaget ved tilsnigelse af en fremmed mand der trængte ind på hendes kollegieværelse om natten efter en fest på kollegiet. Forurettede vågnede ved at tiltalte penetrerede hende hårdt bagfra og hun fik skubbet tiltalte væk. Retten lagde til grund, at forurettede befandt sig i en tilstand, hvor hun ikke var i stand til at modsætte sig handlingen, da hun sov og var påvirket af alkohol, og at der endvidere ikke var udøvet fysisk vold i forbindelse med voldtægten. Ved fastsættelsen af tortgodtgørelsen henviser retten til Højesterets praksis, hvortil voldtægt i tilfælde, hvor forurettede er ude af stand til at modsætte sig, som udgangspunkt udmåles til 35.000 kr. Beløbet blev forhøjet til 45.000 kr. med henvisning til, at voldtægten fandt sted ved ulovlig indtrængen i forurettedes private hjem.

Sammenholdt med det påståede beløb på 130.000 kr., herunder 100.000 for fuldbyrdet voldtægt samt 30.000 i godtgørelse for husfredskrænkelser, indebærer dette en væsentlig lavere fastsættelse. Dommen er et eksempel på hvordan voldtægt ved tilsnigelse, hvor der

ikke fremgår vold eller aktiv modstand, værdisættes lavere, selv i tilfælde hvor gerningspersonen er brudt ind i forurettedes private hjem.

Fastsættelsen af tortgodtgørelsen i ovenstående domme (126 og 1559) indikerer, at kategorien “ude af stand til at modsætte sig” fungerer som en forholdsvis fast udmålingsramme, der i praksis begrænser mulighederne for forhøjelse, selv hvor der foreligger omstændigheder der kan anses som skærpende. Imidlertid er det vigtigt at understrege, at materialet ikke indeholder eksempler på sager, hvor voldtægt ved tilsnigelse forekommer i kombination med anvendelse af fysisk vold da dette ikke var muligt at finde. Det er derfor vanskeligt entydigt at afgøre, hvorvidt det lavere niveau for tortgodtgørelse udelukkende kan tilskrives fraværet af vold eller kategoriseringen som “ude af stand til at modsætte sig”.

Som supplement til afsnittet er det relevant kort at inddrage tilfælde, hvor gerningspersonen selv har givet forurettede stoffer, bedøvende middel mv., og dermed aktivt bragt hende i en tilstand af manglende bevidsthed eller modstandsevne. Ifølge Karnovs kommentarer til erstatningsansvarslovens § 26 fastsættes tortgodtgørelsen i sådanne tilfælde, eksempelvis hvor gerningspersonen har tilført offeret bedøvende stoffer og derefter voldttaget hende, typisk til omkring 50.000 kr. Selvom sådanne tilfælde ikke indgår i det analyserede materiale, er de relevante som sammenligningsgrundlag, idet de illustrerer en differentiering inden for kategorien af sager, hvor forurettede er ude af stand til at modsætte sig. Forskellen synes at bero på, hvem der har bragt den forurettede i den pågældende tilstand. I tilfælde, hvor forurettede voldtages i en tilstand, hvor hun er ude af stand til at modsætte sig, og denne tilstand skyldes eget indtag af alkohol eller stoffer, fastsættes tortgodtgørelsen typisk til omkring 35.000 kr. Er det derimod gerningspersonen, der har fremkaldt denne tilstand, forhøjes godtgørelsen typisk til omkring 50.000 kr, dvs. 15.000 kr. mere. Dette niveau er stadig væsentligt under det, der i praksis anses som standardniveauet for fuldbyrdet voldtægt på omkring 100.000. Dette rejser spørgsmålet om, hvorvidt det lavere godtgørelsesniveau i disse sager netop hviler på forurettedes bevidsthedstilstand, herunder at vedkommende ikke er ved fuld bevidsthed under voldtægten og derfor anses for at blive krænket mindre. Dette vil blive udfoldet yderligere i afsnit 5.1.7.

5.1.6 Verbal modstand, freeze og spændingen mellem samtykke og tortniveau

Et yderligere spørgsmål er, hvordan verbal modstand og freeze-reaktioner værdisættes i tortssammenhæng. De analyserede afgørelser indeholder imidlertid ikke sager hvor verbal modstand fremgår som den eneste form for modstand fra forurettede. I sag 126, hvor forurettede blandt andet giver udtryk for “nej” og “stop”, placeres forholdet på trods heraf inden for kategorien voldtægt ved tilsnigelse.

Ifølge taksterne i Karnovs kommentarer til erstatningsansvarslovens § 26 udmåles tortgodtgørelsen i sager, hvor der ikke foreligger samtykke til samleje, men dette alligevel er opnået uden brug af vold eller tilsnigelse, eg. offeret sagde nej til sex men blev alligevel overvundet, tilkendes 50.000 kr. i tort. En advokat siger ligeledes om disse sager:

“Samtykke lovgivningen går jo meget på de der kontaktvoldtægter, hvor der har været kontakt og hvor man har været sammen og hvor der bliver sagt nej og hvor det ikke bliver respekteret. Og så er vi lidt tilbage til det som jeg lige sagde før at der ligger erstatningerne ikke så højt.” (Advokat 3)

Citatet peger på en spænding mellem en samtykkebaseret voldtægtsforståelse og en erstatningsretlig praksis, hvor graden af vold og fysisk modstand fortsat synes at være afgørende for tortniveauet. Verbal modstand anerkendes juridisk som et udtryk for manglende samtykke, men værdisættes ikke nødvendigvis på samme niveau økonomisk som voldtægt præget af fysisk vold eller aktiv overvindelse. Bag den økonomiske devaluering af den verbale afvisning kan man argumentere for, at der ligger en grundlæggende retlig mistillid til kvinders verbale signaler. Dette trækker tråde til Estrichs analyse af, hvordan kvindelig seksualitet ofte italesættes som iboende tvetydig. Denne forestilling indebærer en antagelse om, at kvinder er seksuelt ambivalente og ikke nødvendigvis mener hvad de siger. Der er således en grundlæggende mistillid til kvinders verbale signaler, da kvindens seksualitet ofte fremstilles som tvetydig og ambivalent (Estrich, 1986:1122). Eksempelvis at kvinder siger “nej” men mener “ja”. Estrich peger på, at kvinder i retssystemets optik "simply cannot be trusted to know what they want or to mean what they say" (Estrich, 1986:1121-1122). Denne forestilling om seksuel dobbelthed kan fungere som en forklaring på, og i visse tilfælde en retfærdiggørelse af, at mænd ignorerer et “nej”, idet kvinder opfattes som grundlæggende ambivalente i deres seksualitet (Estrich, 1986:1128). Ifølge Estrich medfører denne

tankegang en devaluering af kvinders ret til seksuel selvbestemmelse, idet deres “nej” gøres til genstand for fortolkning frem for at blive anerkendt som et entydigt udtryk for manglende samtykke. Ved at kræve fysisk modstand, devaluerer systemet selve den verbale afvisning (Estrich, 1986:1129). Selvom Estrich primært beskæftiger sig med strafferetlige vurderinger, vil jeg argumentere for at denne logik i nogen grad findes i erstatningsrettens udmåling af tortgodtgørelse. Mens voldtægt med fysisk vold typisk udløser 100.000 kr., halveres beløbet til 50.000 kr., såfremt overgrebet er fundet sted uden brug af vold, men på trods af, at forurettede har modsat sig verbalt. Denne økonomiske devaluering rammer ikke kun den verbale modstand, men også de ofre der under en voldtægt oplever en “freeze” reaktion.

“Men det er klart, at det har i hvert fald afspejlet sig i praksis på den måde, at man får en mindre godtgørelse for de tilfælde, altså “fryse” tilfældene, eller hvor man ikke har været udsat for vold eller trusler om vold. Det har praksis i hvert fald vist.” (Advokat 5)

Denne udtalelse understøtter, at sager med freeze-reaktioner typisk placeres i den lave ende af udmålingsskalaen. Det underbygger analysens centrale pointe om en hierarkisering af voldtægtstyper, hvor overgreb karakteriseret ved fysisk vold og modstandskamp vurderes som værende mere krænkende og dermed mere kompensationsværdige end sager præget af passivitet.

5.1.7 Subjektiv krænkelse: er det mindre krænkende ikke at “opleve” voldtægten?

Passivitet og fravær af modstand kan yderligere nuanceres ved at indsnævre blikket til vurderingen af den subjektive krænkelse. Når forurettet er forsvarsløs og ude af stand til at modsætte sig, synes krænkelsen i praksis at tillægges mindre alvor, hvilket afspejler sig i tortgodtgørelsens størrelse. Dette perspektiv genfindes i en bistandsadvokats refleksion over rettens sondring mellem forskellige voldtægtstyper:

“Det man får tort for, det er jo krænkelsen. Og hvis man ligesom ikke selv oplever voldtægten, så er det vel sådan noget der er inde over. At man ikke synes... at så er krænkelsen ikke helt så stor.” (Advokat 1)

Citatet kan forstås i lyset af en voldtægtsmyte, som Burt betegner “der blev ikke gjort skade” (Burt, 1998:131). Denne myte anerkender at en seksuel handling er foregået, men benægter

dens skadelige og voldelige karakter. I denne sammenhæng kan det indebære, at overgreb begået mod en person i en tilstand af forsvarsløshed eller bevidstløshed opfattes som mindre skadelige og krænkende. Ved at nedtone eller fjerne voldtægtens skadelige og krænkende karakter fungerer sådanne forestillinger, som netop er kernen i voldtægtsmyter, at afgrænse eller afvise en hændelse som “rigtig voldtægt” (Burt & Albin, 1981, Burt, 1998:13). Dette kan ligeledes kobles til Smarts begreb om fallocentrisme, herunder at seksualitet forstås ud fra en mandligt og androcentrisk perspektiv (Smart 1989:22, 29-30), hvorfor fraværet af aktiv fysisk overvindelse, for systemet kan være vanskeligt at anskue som maksimal uret, på trods af at forurettedes seksuelle autonomi er totalt fraværende.

At forurettede ikke “oplever” voldtægten, og at krænkelsen derfor forstås som mindre, kan også relateres til common sense-baserede antagelser om lidelse og skade (Piha, 2024; Bladini et al., 2023; Laugerud, 2020). I denne sammenhæng kan citatet ses som et eksempel på hvordan hverdagslogik, intuitive antagelser eller baggrundsviden om menneskelig lidelse påvirker den juridiske vurdering af krænkelsens omfang. Omvendt fremhæver en anden advokat det modsatte perspektiv.

“Noget af det, jeg finder problematisk ved den nuværende praksis, er netop spændet mellem standardisering og individualisering. Systemet er relativt firkantet, og der er begrænset plads til at tage højde for den enkelte forurettedes oplevelse og livssituation Derudover er det rigtigt, at det (tort) bliver sat lavere ved tilsnigelse, hvilket jeg også finder problematisk, da man ofte har sværere ved at bearbejde, hvad man ikke husker.” (Advokat 2)

De to udsagn afspejler modstridende forståelser af den krænkende alvor ved voldtægt ved tilsnigelse. Hvor det første udsagn giver udtryk for en intuitiv forståelse af, at krænkelsen er mindre, fordi forurettede ikke oplever den direkte, peger det andet udsagn på, at netop manglen på erindring kan gøre overgrebet vanskeligere at bearbejde. Dette illustrerer, at vurderingen af krænkelse ikke er neutral, men afhænger af, hvilke forståelser af skade, oplevelse og subjektivitet der lægges til grund. Dette kan relateres til Gardner og Shute (2000), som argumenterer for, at voldtægtens forkerthed ikke kan reduceres til de psykiske eller fysiske skader, den efterlader hos offeret. Gennem deres tankeeksperiment om “harmless rape” peger de på, at voldtægt fortsat udgør en alvorlig moralsk krænkelse, selv hvis offeret ikke opdager overgrebet og derfor hverken oplever fysisk skade eller psykisk traume

(Gardner & Shute, 2000:10-11). Voldtægtsens krænkelse knytter sig ikke alene til de efterfølgende konsekvenser og skader, men til selve objektgørelsen og krænkelsen af personen. Dette kan ligeledes ses i lyset af Wasco (2003) pointe om, at voldtægtsens skade ikke kan reduceres til den konkrete handling eller til, hvad der præcist sker i gerningsøjeblikket. Wasco argumenterer derimod for, at voldtægt må forstås som en proces, hvor krænkelsen og dens konsekvenser formes både før, under og efter overgrebet (Wasco, 2003:312). Dette udfordrer forestillingen om, at krænkelsen er mindre i tilfælde, hvor forurettede er i en tilstand eller bevidsthed, hvor de er ude af stand til at modsætte sig, da lidelsen og/eller krænkelsen knyttet til voldtægt, ikke kan reduceres til det konkrete gerningsøjeblik.

Delkonklusion

Samlet peger dette afsnit på, at vold og modstand fungerer som centrale markører for voldtægtsens krænkende alvor i tortsammenhæng. Sager præget af fysisk vold, trusler, fastholdelse eller aktiv modstand placeres højere, mens sager hvor forurettede er passiv, sovende, beruset eller ude af stand til at modsætte sig, ofte placeres lavere. Dette indikerer en voldsorienteret vurderingslogik, hvor manglende samtykke ikke i sig selv synes at udløse samme økonomiske anerkendelse som voldtægt præget af fysisk overvindelse.

5.2 Det ideelle offer og ansvarsforskydning

Hvor det foregående afsnit fokuserede på vold og modstand som målestok for krænkelse, retter dette afsnit blikket mod forurettedes position og den sociale kontekst omkring overgrebet. Analysen viser, at relationen mellem parterne, det forudgående forløb, alkohol, privat kontekst og kontaktvoldtægt kan få betydning for, hvordan voldtægten forstås og værdisættes. Disse forhold kan ikke reduceres til neutrale omstændigheder, men indgår i vurderinger, hvor bestemte ofre og situationer fremstår mere eller mindre kompensationsværdige.

5.2.1 Kontaktvoldtægt, relation og forestillingen om “rigtig” voldtægt

Et gennemgående mønster i materialet er, at overfaldsvoldtægter synes at blive forstået som mere alvorlige i tortsammenhæng end kontaktvoldtægter, hvor der har været en forudgående

relation, flirt eller social kontakt mellem parterne. Denne differentiering bliver særligt eksplicit i interviewene med bistandsadvokaterne.

“Tortgodtgørelse er baseret på grovhed og krænkelse. Hvis der fx er tale om en voldtægt afhænger det af, om det er taler om en overfaldsvoldtægt, hvor den tiltalte ikke kender den forurettede og overfalder hende på åben gade, eller en kontaktvoldtægt, hvor de kender hinanden i forvejen.” (Advokat 2)

En anden advokat siger ligeledes:

“Altså kommer du gående en aften hjem fra byen og bliver hevet ind i en busk og bliver voldtaget og slået. Det synes de (domstolene) er grovere i tortsammenhæng end hvis du er gået hjem sammen med en fra dit studie og i egentlig kendte hinanden og havde det meget godt med hinanden, men nu er der altså fundet det her overgreb sted fordi du lagde dig på hans sofa og sov og det var ikke meningen der skulle ske noget.” (Advokat 3)

Citaterne illustrerer en sondring mellem kontaktvoldtægter og overfaldsvoldtægter, hvor førstnævnte værdisættes lavere i godtgørelse for tort. En hierarkisering, der kan forstås i lyset af stereotype forestillinger om voldtægt og ofre, herunder endnu engang Estrichs begreb om “real rape” (Estrich, 1986:1092). Overfaldsvoldtægt, som typisk begås af en fremmed i det offentlige rum, og som involverer fysisk vold og modstand, passer uproblematisk ind i retssystemets forståelsesramme for hvad der udgør maksimal tort. Modsat forholder det sig med kontaktvoldtægter, hvor parterne kender hinanden i forvejen, overgrebet sker ofte i det private rum, uden tegn på synlige skader og vold, hvilket udfordrer rettens sociale, kulturelle og “common-sense” forestillinger om hvad der definerer en genkendelig voldtægt (Laugerud, 2020; Piha, 2024), og hvad der i juridisk forstand takseres som maksimal krænkelse. Overfaldsvoldtægten passer ind i denne forståelsesramme, mens kontaktvoldtægten i højere grad udfordrer den. Det er netop denne tendens Estrich problematiserer, herunder hvorvidt det er mere berettiget at tillægge parternes tidligere relation betydning i voldtægtssager sammenlignet med eksempelvis voldssager (Estrich, 1986:1090-1091).

Ifølge Burt (1998:133) eksisterer der en udbredt mistillid til ofre i sager, hvor der har været forudgående kontakt, eksempelvis en date. Burt argumenterer for, at jo tættere den forudgående situation er på en social kontekst, hvor seksualitet potentielt indgår, desto

sværere er det at overbevise omverdenen om overgrebet. Denne tvivl bunder i myten om, at “hun ville det” (1998:133), hvilket man kan argumentere for, manifesterer sig i de lavere tortgodtgørelser i sager om kontaktvoldtægt. Relationen mellem parterne og de forudgående forløb bliver dermed ikke blot en neutral kontekstuel oplysning, men en fortolkningsramme, hvorigennem overgrebet forstås.

Imidlertid kompliceres dette billede af Johansens (2025) forskning, der finder at overfaldsvoldtægter i nogle tilfælde udmåles lavere end partnervoldtægter. Dette nuancerer analysens entydige fund af hierarkisering mellem overfald og kontakt. Johansen peger i sit studie på, at varighed i denne forbindelse kan have en afgørende betydning, idet overfaldsvoldtægter ofte er af kortere tidsmæssig varighed end overgreb begået i nære relationer.

5.2.2 Varighed, relation og kontekst

Varighed fremgår i Karnovs kommentarer som et forhold, der kan begrunde en forhøjelse af tortgodtgørelsen. I materialet indikerer dommene dog, at varighed ikke tillægges betydning på en entydig måde, men synes at blive fortolket i sammenhæng med relationen mellem parterne og overgrebets øvrige omstændigheder. Materialet viser, at varighed i visse tilfælde fremhæves som et skærpende forhold. Imidlertid fremgår det primært i rettens vurdering af strafudmålingen, og kun i begrænset omfang i forbindelse med fastsættelsen af tortgodtgørelse.

I dom 2710 fremhæves varighed som et centralt vurderingskriterium både i rettens begrundelse og i forbindelse med fastsættelsen af tortgodtgørelsen. Sagen vedrører en voldtægt mod en ældre kvinde i hendes hjem, hvor tiltalte trængte ind i løbet af natten og udsatte forurettede for vold og gentagne voldtægter over en periode på 3 timer. Den påståede tortgodtgørelse var 180.000. Retten tilkendte 150.000 kroner i erstatning for tort og begrundede det med overgrebets karakter, varighed samt at forurettede var frihedsberøvet under hændelsen (2710).

Til sammenligning vedrører dom 7089 en voldtægt begået i forurettedes hjem af en ekskæreste over en periode på cirka to timer. Ifølge tiltalen tiltvang tiltalte sig samleje og

andre seksuelle forhold ved anvendelse af vold og trusler, herunder ved at fastholde forurettede og true hende med knive. Den påståede tortgodtgørelse var 120.000 kr., men retten tilkendte 100.000 kr. uden selvstændig begrundelse om varighed. I strafudmålingen bemærkes det dog, at: “Den tidsmæssige udstrækning af episoden kan - henset til parternes relation - heller ikke føre til, at der foreligger særligt skærpende omstændigheder” (7089).

Sammenligningen antyder, at varighed ikke vurderes isoleret. I dom 2710 indgår varighed sammen med indtrængen i hjemmet, vold, gentagne voldtægter og frihedsberøvelse, mens varigheden i dom 7089 ikke anses som særligt skærpende med henvisning til parternes relation. Retten kobler varigheden til “parternes relation”, hvilket betyder, at den eksisterende relation mellem tiltalte og forurettede tilsyneladende får betydning for, hvordan tidsforløbet vurderes. Det er dog vigtigt at understrege, at materialet er begrænset, og at der derfor ikke kan konkluderes noget entydigt om varighedens betydning.

Som de to ovenstående eksempler illustrerer det, er det ikke enstemmigt, hvordan varighed påvirker tort udmålingen. Selvom det italesættes som en skærpende omstændighed, savnes der i materialet en uddybende forklaring på, i hvilken grad og på hvilken måde varigheden bidrager til det endelige beløb. I tråd med Johansens (2025) pointe forbliver det uklart, hvorfor og hvordan varigheden vægtes. Det er ligeledes uklart, hvorfor varighed har så stor betydning.

5.2.3 Alkohol, privat rum og risiko fortællinger

Flere af sagerne om voldtægt ved tilsnigelse foregår i sociale sammenhænge, hvor der har været alkohol, fester, forudgående kontakt eller situationer, hvor forurettede er gået med gerningspersonen hjem. Disse omstændigheder er centrale i analysen, fordi de kan placere forurettede uden for forestillingen om det ideelle offer.

Ifølge Christie er det ideelle offer kendetegnet ved at være svagt, respektabelt, uden skyld og udsat for en ugerning begået af en fremmed gerningsperson. Derudover bør offeret have gjort en rimelig indsats for at undgå at blive udsat for den kriminelle handling (Christie, 1986:18-19). Sager om voldtægt ved tilsnigelse adskiller sig ofte fra denne forestilling. Forurettede har typisk deltaget i sociale sammenhænge, indtaget alkohol eller stoffer, befundet sig i en privat kontekst eller været sammen med gerningspersonen forud for

overgrebet. Det kan betyde, at forurettede fremstår som en mindre ideel offerfigur, selvom gerningspersonen er dømt for voldtægt. Det kan argumenteres, at ofre for voldtægt ved tilsnigelse har vanskeligere ved at opnå status som det "ideelle offer". I sådanne sager udfordres netop de kriterier. Set i lyset af Nils Christies teori (1986) kan forurettede fremstå som havende påtaget sig en risiko ved at indgå i en social situation, hvor der er indtaget alkohol eller stoffer, og hvor vedkommende eksempelvis er taget med gerningspersonen hjem. Dermed kan offeret, med afsæt i Christies teori, opfattes som medansvarlig og ikke fuldstændig uden skyld. Ligeledes udfordres kriteriet om at være i gang med en respektabel aktivitet, idet offeret ofte har indtaget alkohol, deltaget i sociale sammenhænge såsom fester eller befinder sig i en privat kontekst, eksempelvis sovende i gerningspersonen seng. Disse omstændigheder afviger fra Christies forestilling om det ideelle offer (Christie, 1986) og udfordrer ligeledes kriteriet, at offeret skal have gjort en rimelig indsats for at undgå at blive udsat for den kriminelle handling.

Denne pointe må dog formuleres præcist: Det handler ikke om skyldsspørgsmålet, da gerningspersonerne i de analyserede sager er dømt. Derimod handler det om, hvordan offerets adfærd og situation kan få betydning for den efterfølgende vurdering af krænkelsens alvor og dermed tortgodtgørelsens niveau.

Ovenstående kan analyseres i lyset af voldtægtsmyter som beskrevet af Burt. Myten "hun fortjente det" handler blandt andet om, at hvis en kvinde bringer sig selv i risikable situationer, eksempelvis ved at drikke sig meget fuld eller tage euforiserende stoffer, opfattes hun som delvist ansvarlig for det, der sker (Burt, 1998:134). I forlængelse heraf kan det argumenteres, at voldtægt ved tilsnigelse, hvor forurettede ofte er beruset, sover og befinder sig i en privat kontekst, lettere kan omgives af forestillinger om risikovillighed eller medansvar. Disse forestillinger kan i erstatningsretlig sammenhæng medføre en lavere værdisætning af krænkelsen.

5.2.4 Just world tænkning og ansvarsforskydning

De lavere tortgodtgørelser i sager om voldtægt ved tilsnigelse og kontaktvoldtægt kan også forstås i lyset af "just world thinking", dvs. forestillingen om at verden er retfærdig, og at gode ting sker for gode mennesker, og dårlige ting sker kun for dem, der på en eller anden måde fortjener det eller placerer sig i situationer hvor det kan ske (Lonsway & Fitzgerald, 1994:134). Når noget så uretfærdigt og ubehageligt som en voldtægt sker, udfordrer det netop denne tro, hvorfor man forsøger at genoprette følelsen af "retfærdighed" ved at tænke, hun

satte sig selv i den situation, hun må have gjort noget selv. En måde at søge en eller form for bevis for at offeret også selv må have haft et medansvar eller medskyld (Lonsway & Fitzgerald, 1994:134-135).

Når en sag ikke passer ind i det klassiske billede af en uskyldig forurettet, en fremmed gerningsmand og en voldelig overfaldsvoldtægt, kan just world-tænkning derfor bidrage til ansvarsforskydning. Omgivelserne, og potentielt også retlige vurderingslogikker, kan komme til at fokusere på, hvad forurettede gjorde før overgrebet, herunder om hun drak, flirtede, gik med hjem eller befandt sig i et privat rum med tiltalte. Dermed forskydes opmærksomheden fra gerningspersonens handlinger til forurettedes adfærd og position.

5.2.5 Kvinden på anklagebænken

Fastsættelsen af tort synes i visse tilfælde at bero på kategoriseringer, der hviler på kvindens adfærd, herunder hendes tilstand og evne til at yde modstand. Som Susan Estrich påpeger, tager vurderingen af, hvorvidt der foreligger voldtægt, ofte udgangspunkt i kvindens handlemåde, særligt om hun har opført sig i overensstemmelse med forestillingen om et “reelt” voldtægtsoffer, herunder om hun har ydet tydelig og aktiv modstand (Estrich, 1986:1100).

Denne problematik synes at gøre sig gældende i kategorien voldtægt ved tilsnigelse i udmålingen af tortgodtgørelse. Her kan det argumenteres for, at vurderingen indebærer en forskydning af fokus fra gerningsmandens handlinger til offerets adfærd, idet det centrale bliver, hvorvidt kvinden var i stand til at gøre modstand. Dette rejser spørgsmålet om, hvorvidt fokus på forurettedes handlemåde indirekte medfører en ansvarsforskydning, hvor tiltaltes handlinger træder i baggrunden til fordel for en vurdering af kvindens adfærd og tilstand (Estrich, 1986:1090).

Denne problematik synes i nogen grad at komme til udtryk i analysens materiale, herunder eksempelvis ved udmålingen af tortgodtgørelse i sager, der kategoriseres som tilsnigelse, hvor voldtægt begået mod sovende eller stærkt berusede kvinder systematisk udløser lavere tortgodtgørelse. Vurderingen inden for den relativt faste udmålingsramme for tortgodtgørelse beror på en retlig kategorisering af kvindens tilstand og adfærd, herunder om hun var “ude af stand til at modsætte sig” i gerningsøjeblikket.

Det er imidlertid ikke kun adfærden under selve overgrebet, der inddrages i vurderingen. Flere af de interviewede bistandsadvokater beskriver, som nævnt ovenfor, hvordan en eventuel forudgående relation mellem forurettet og tiltalte kan have betydning for fastsættelsen af tort. En bistandsadvokat forklarer eksempelvis, at sager “hvor man har været til en fest, været sammen med en fyr ... og man går måske også sammen hjem” typisk “ligger lidt lavere” i tortgodtgørelse (Advokat 3). Her gøres den forudgående kontakt, som vedrører forurettedes adfærd inden overgrebet, pludselig relevant i rettens efterfølgende vurdering af krænkelsens alvor. Hvis kvinden forinden voldtægten har udvist social adfærd, der har bragt hende i nærheden af gerningsmanden, devalueres krænkelsens alvor. Hermed bliver kvinden, i overensstemmelse med Estrichs præmis, i nogen grad placeret på anklagebænken i vurderingen af sin egen krænkelse.

Delkonklusion

Afsnittet peger på, at situationelle og kontekstuelle forhold omkring voldtægten kan få betydning for udmålingen af tortgodtgørelse. Analysen indikerer desuden, med afsæt i blandt andet Christie, at bestemte typer ofre lettere synes at opnå status som legitime ofre, hvilket også i nogen grad synes at kunne reflekteres over i tortretlig sammenhæng. Endelig peger afsnittet på, med afsæt i interviews med bistandsadvokater, en tendens til, at overfaldsvoldtægter i højere grad fremstår som maksimal krænkende sammenlignet med kontaktvoldtægter.

De to forudgående afsnit har behandlet konkrete mønstre, der kan kobles til vurderingen af tortgodtgørelse, samt hvordan dette kan relateres til normative og sociale forståelser af ofre, voldtægt, køn og seksuel autonomi. Næste afsnit søger at binde disse tråde sammen og koble det på, hvorvidt man kan forstå denne praksis i relation til juridisk objektivitet samt de retsprincipper, der strukturerer det juridiske arbejde.

5.3 Juridiske vurderingslogikker, objektivitet og “niveauet i vores allesammens verden”

Det tredje tema løfter blikket fra de konkrete vurderingskriterier til de bredere vurderingslogikker, der synes at præge fastsættelsen af tortgodtgørelse. Afsnittet undersøger

således, hvordan domstolenes vurderinger af tortgodtgørelse kan forstås i relation til juridiske forestillinger om objektivitet samt øvrige samfundsmæssige logikker.

Rettens begrundelser for tortudmålingen er ofte relativt korte og standardiserede, hvorfor jeg læser dem i sammenhæng med dommens samlede beskrivelse af sagens omstændigheder, Karnovs takster og bistandsadvokaternes erfaringer. Med afsæt i anvendt teori peger analysen på, at vurderingerne ikke alene kan forstås som neutrale juridiske udmålinger, men også som udtryk for normative, sociale og common sense-baserede forestillinger om, hvad der er mest krænkende. Analysens tredje tema undersøger dette og trækker på Smarts kritik af retten som en mandlig og sandhedsproducerende institution (Smart, 1989), rettens objektivitetsideal (Bladini, 2013) samt Grossis (2022) problematisering af dikotomien mellem subjektivitet og objektivitet. Afsnittet behandler således objektivitet og subjektivitet fra flere forskellige perspektiver. Formålet med at inddrage perspektiver på juridisk objektivitet er således ikke at undersøge, hvorvidt retten handler objektivt eller subjektivt, men derimod at undersøge, hvordan vurderinger, der fremstilles som neutrale og objektive, samtidig kan være præget af bestemte sociale, kulturelle og normative forståelser af voldtægt og krænkelse.

De analytiske temaer i analysen, herunder 1) vold og modstand som målestok for krænkelse, 2) det ideelle offer og ansvarsforskydning samt 3) juridiske vurderingslogikker og objektivitetskal, skal således ikke forstås som tre adskilte analytiske spor, men som forbundne i relation til vurderingerne af tortgodtgørelse. Hvor de to første spor blandt andet behandler hvilke former for voldtægt der gives størst økonomisk anerkendelse og hvordan dette kan kobles til sociale og normative forestillinger om voldtægt, ofre og krænkelse, undersøger det tredje spor netop hvordan dette kan forstås i relation til juridisk objektivitet. Dette udfoldes nærmere i det følgende afsnit.

5.3.1 Rettens sandhedskrav og objektivitetsideal

Afsnittet indleder med Carol Smarts kritik af retten som mandlig og som præget af fallocentriske logikker (Smart, 1989:22). Smart er relevant for specialets analyse af tortgodtgørelse, fordi hun problematiserer forestillingen om retten som neutral, herunder “the maleness of law” (Smart, 1989:22), hvor juridisk metode og relevanskriterier er struktureret

omkring mandlige erfaringer og normer, men fremstilles som neutrale. Det betyder blandt andet, at kvinders erfaringer med eksempelvis voldtægt risikerer at blive oversat til juridiske kategorier, som ikke nødvendigvis rummer erfaringernes kompleksitet (Smart, 1989:26). Dette er væsentligt i relation til tortgodtgørelse, fordi specialets analyse peger på, at den økonomiske vurdering af krænkelse fortsat synes at følge normative og sociale forestillinger, hvor fysisk vold, tvang og aktiv modstand tillægges større betydning end krænkelsen af den seksuelle autonomi alene. Med afsæt i Smart kan dette forstås som udtryk for, at bestemte former for voldtægt og krænkelse lettere lader sig oversætte til rettens juridiske kategorier og vurderingsformer end andre (Smart, 1989:26).

Dette kan ligeledes forstås i sammenhæng med Smarts bredere analyse af retten som en "sandhedsproducerende institution" der har autoriteten til at definere, hvad der er sandt og falsk (Smart, 1989:13). Rettens magt ligger ikke alene i dens afgørelser, men i dens evne til at definere virkeligheden og dermed tilsidesætte alternative forståelser og erfaringer (Smart, 1989:13) herunder ligeledes diskvalificere kvinders subjektive erfaringer af krænkelse gennem en androcentrisk formel. Denne pointe er central for specialets analyse til at forstå tortgodtgørelse som ikke blot en økonomisk compensation, men også som en juridisk værdisætning af krænkelse. Hvor retten gennem sit sandhedskrav, med afsæt i Smart, ikke bare fastsætter et beløb, men også bidrager til at definere, hvad en alvorlig krænkelse er, og hvilke forhold der skal tillægges vægt ved vurderingen (Smart, 1989:13). Når retten differentierer mellem forskellige voldtægtssager gennem økonomiske beløb, kan det argumenteres at den samtidig producerer og afspejler en bestemt juridisk forståelse af, hvilke former for voldtægter og krænkelse der fremstår mest alvorlige og kompensationsværdige.

Hvor Smart bidrager til en forståelse af retten som sandhedsproducerende og at juridisk metode ikke er neutral, men derimod præget af mandlige logikker, viderefører Bladini og Grossi denne kritik gennem et mere overordnet fokus på juridisk objektivitet som ideal. At specialet inddrager begge spor til at belyse erstatningspraksis skal netop præcisere og undersøge den samme problemstilling: Hvordan rettens vurderinger og fastsættelse af tortgodtgørelse kan forstås i relation til objektivitet.

Bladini (2013) problematiserer rettens objektivitetsideal og fremhæver, at retssystemet opererer under et dække af juridisk objektivitet (Bladini, 2013). Ved at fremstille sine afgørelser som neutrale eller baseret på standardiserede takster, kan det argumenteres at retten

slører, de sociale og kulturelle normer, der former dem (Bladini, 2013:33). Dette er relevant for specialets analyse da tortgodtgørelse fremstår som en objektiv standardiseret udmåling. Imidlertid peger analysen på, at vurderingerne er præget af forestillinger om hvilke former for krænkelse, der anses som mere eller mindre alvorlige. Bladini argumenterer, at det som fremstår objektivt samtidig kan være præget af underliggende sociale og kulturelle normer, som netop skjules gennem rettens objektivitetsideal (Bladini, 2013:33). Denne kritik af juridisk objektivitet kan desuden forstås i relation til en bredere feministisk kritik af positivistiske forestillinger om neutral og universel viden. Med afsæt i Donna Haraway problematiserer Bladini netop forestillingen om juridisk objektivitet generelt, og peger på, at retten ofte fremstiller sine vurderinger, som om de kommer "fra ingen steder" herunder som universelle, neutrale og upåvirkede af sociale normer og magtforhold (Bladini, 2013:39). I stedet understreger Bladini, at juridiske vurderinger altid er situerede og præget af bestemte kulturelle og sociale forståelser.

Grossi (2022) bidrager til samme objektivitetskritik ved at beskrive objektivitet som en "maske for magt" (Grossi, 2022:272). Hos Grossi handler kritikken særligt om forestillingen om, at samtykke kan bestemmes objektivt, selvom samtykke beror på subjektive erfaringer, fortolkninger og sociale relationer (Grossi, 2022:275). Grossi problematiserer dikotomien mellem objektivitet og subjektivitet ved at argumentere for, at enhver juridisk fortolkning nødvendigvis indebærer en vis grad af subjektivitet, uden at dette indebærer et opgør med juridiske standarder og værdier (Grossi, 2022:272). Jeg vil argumentere for, at denne kritik kan overføres til rettens vurdering af krænkelse. Krænkelse beror, ligesom samtykke, på subjektive oplevelser og erfaringer, hvorfor det i sig selv er problematisk at forsøge at fastsætte og vurdere juridisk objektivt og neutralt. Denne pointe fra Grossi (2022), kan være med til at belyse, at vurderinger om krænkelse, som er en subjektiv og relationel størrelse, synes at indebære sociale og normative fortolkninger.

Afsnittet anvender Smart, Bladini og Grossi til yderligere at undersøge erstatningspraksis i voldtægtssager gennem forestillinger og idealer om retten som neutral og objektiv. Med afsæt i denne teoretiske ramme kan det argumenteres, at retten ved at operere under et objektivitetsideal, fremstiller sine erstatningsudmålinger som neutrale og standardiserede juridiske afgørelser, men at vurderingerne i praksis er socialt og kulturelt situeret. I udmålingen og begrundelsen for tortgodtgørelsen benytter retten ofte abstrakte og standardiserede formuleringer såsom, at beløbet fastsættes "under hensyn til karakteren af

forholdet” (8710, 7223), eller at dommerne har ”lagt vægt på omfanget og karakteren af den krænkelse, som forurettede har været udsat for” (2916). Desuden henvises der ofte til fast retspraksis eller den konkrete højesteretsdom fra 2022 (U 2022 1830 H). Disse formuleringer giver vurderingerne et neutralt og objektivt præg, men forklarer ikke hvilke underliggende forståelser af voldtægt og krænkelse, som vurderingerne bygger på. Når retten henviser til “forholdets karakter” eller fast praksis uden nærmere begrundelse, fremstilles forskellen mellem eksempelvis voldtægt med fysisk vold og voldtægt ved tilsnigelse som en teknisk juridisk standard. Med afsæt i Bladini og Grossi kan det imidlertid argumenteres, at denne standardisering også kan sløre, at vurderingerne og taksterne bygger på en situeret og værdibaseret viden, herunder hvilke former for voldtægt og krænkelse der vurderes som mest alvorlige. Det er netop her, kritikken af juridisk objektivitet bliver relevant. Vurderingerne fremstår neutrale, kortfattet og standardiserede, men bygger, ifølge specialets analyse, samtidig på sociale og kulturelle forestillinger om vold, modstand, offerstatus og krænkelse.

Når retten fastslår, at en krænkelse af seksuel autonomi uden fysisk vold berettiger til en lavere godtgørelse, kan det forstås som et udtryk for, at krænkelsens alvor i høj grad knyttes til voldselementet frem for selve overskridelsen af kvindens seksuelle selvbestemmelse. Dette kan kobles til Smarts pointe om “the maleness of law”, hvor juridiske kategorier og relevanskriterier struktureres omkring bestemte forståelser af voldtægt og seksualitet, samtidig med at de fremstilles som neutrale (Smart 1989). Voldtægtens krænkelse bliver dermed i højere grad anerkendt gennem den fysiske vold end gennem krænkelsen af autonomi og subjektivitet alene. På den måde kan retten indirekte siges at tillægge krænkelsen af seksuel bestemmelsesret mindre vægt, når overgrebet ikke involverer vold, selvom vurderingen fremstilles gennem et neutralt og standardiseret juridisk sprog. Det rejser således spørgsmålet om hvorvidt det nuværende erstatningsretlige hierarki, devaluerer den fundamentale ret til seksuel autonomi, idet voldtægt uden fysisk vold systematisk underlægges en markant økonomisk devaluering. Det er imidlertid vigtigt at understrege, at dette må forstås med forsigtighed, idet retten fortsat strafferetligt anerkender begge forhold som voldtægt.

Udover at rette blikket mod dommenes begrundelser, som beskrevet ovenfor, er det interessant kort at belyse de standardiserede lovtakster, som de formuleres i Karnovs lovbøger. Bladini (2013) arbejder med kritisk diskursanalyse som teoretisk og metodisk tilgang. Kritisk diskursanalyse bygger på en forståelse af, at den sociale verden ikke blot

afspejles neutralt gennem sproget, men konstrueres gennem det. Sprog forstås dermed som en social praksis, der er med til at producere mening, kategorier og virkelighedsforståelser (Bladini, 2013:31-32). Denne pointe bliver relevant i relation til formuleringerne i Karnovs lovsamlinger, hvor der eksempelvis henvises til en “standard for fuldbyrdet voldtægt”, selvom ikke alle fuldbyrdede voldtægter er inkluderet i denne kategori. Betegnelsen fremstår umiddelbart neutral og objektiv, men kan samtidig være med til at maskere de differentieringer og normative vurderinger, der faktisk foretages i praksis.

5.3.2 “Niveauet i vores allesammens verden”

Et centralt interviewcitater peger på, at tortgodtgørelse også kan forstås som en praksis, der forsøger at ramme et niveau, som opleves som meningsfuldt i en bredere social kontekst:

“Men det betyder et eller andet i forhold til, at der er også for de fleste, der forsøger man også at ramme lidt niveauet ude i vores allesammens verden, at det skal hænge sammen. Det er værre trods alt at blive banket ned af en fremmede på en sti om aftenen og blive voldtaget end kontra der hvor man ikke er blevet enige om hvad der præcis skal ske.” (Advokat)

Citatet peger på at retssystemet, i fastsættelsen af tort, i et vist omfang prøver at navigere efter bredere sociale og samfundsmæssige forestillinger om alvor og krænkelsesgrad. Der synes at eksistere et implicit hierarki, hvor visse voldtægts situationer, eksempelvis overfaldsvoldtægt begået af en fremmed overgrebsmand, opfattes som mere alvorlige end situationer, hvor der har været en forudgående relation mellem parterne. I den forstand kan godtgørelsesniveauet for voldtægt ikke alene ses som juridisk objektive spørgsmål, men også som et udtryk for en underliggende samfundsmæssig logik, hvor retten i nogen grad afspejler, eller måske reproducerer, almindelige opfattelser af, hvad der er værst indenfor voldtægt og krænkelse. Dette taler ind i forskningen om at juridiske vurderinger i høj grad er præget af sociale, kulturelle og følelsesmæssige forestillinger (Bladini, 2013, Piha, 2024; Bladini et al., 2023; Laugerud, 2020, Grossi, 2022).

5.3.3 Vurdering af den subjektive krænkelse og rettens objektivitet

Spændet mellem juridisk standardisering og subjektiv lidelse italesættes af en bistandsadvokat som siger følgende:

“Noget af det, jeg finder problematisk ved den nuværende praksis, er netop spændet mellem standardisering og individualisering. Systemet er relativt firkantet, og der er begrænset plads til at tage højde for den enkelte forurettedes oplevelse og livssituation. Samtidig er erstatningsprocessen ofte langstrakt, og for mange forurettede bliver det en ekstra belastning at skulle “dokumentere” deres reaktioner og konsekvenser.” (Advokat 2)

Citatet afspejler en spænding mellem juridisk standardisering og den subjektive erfaring af krænkelse og skade. Herved kastes der lys over det strukturelle paradoks, der opstår, når retssystemet forsøger at oversætte en subjektiv krænkelse til en fast standardiseret og objektiv økonomisk pris. Denne spænding mellem subjektivitet og objektivitet er allerede blevet udfoldet ovenfor gennem Grossi (2022). I det følgende nuanceres denne problematik yderligere gennem forskellige teoretiske forståelser af krænkelse præsenteret i afsnit 1.6.

Set i lyset af Godden-Rasuls (2015) sondring mellem voldtægtens “core harms” og “consequential harms”, kan det argumenteres at rettens “firkantede” system i højere grad anerkender de skader som omfatter konkrete psykiske, sociale og materielle konsekvenser end krænkelsen af kvinders autonomi, seksuelle integritet og subjektivitet. Herunder mere immaterielle skader af voldtægten. Kravet om, at forurettede skal “dokumentere” sin smerte overser den mere fundamentale krænkelse af individets personhood og autonomi (High, 2021; Gardner & Shute, 2000), som burde udgøre overgrebets uomgængelige core harm.

Tortgodtgørelse gives netop ved krænkelse af den personlige integritet, men vurderingen af krænkelsens alvor samt godtgørelsens størrelse synes i praksis at hvile på forhold, der er præget af fysisk vold og modstand. Dette kan ses i lyset af Wascos (2003) kritik af forestillingen om, at voldtægtens alvor og skade kan aflæses gennem objektive karakteristika og standardiserede traumeforståelser alene (Wasco, 2003:311-312). Wasco

argumenterer for, at voldtægt ikke kan reduceres til den konkrete hændelse, graden af fysisk vold eller andre forhold omkring overgrebet. Tværtimod må voldtægt forstås som en proces hvor krænkelsen og dens konsekvenser også formes gennem samfundets og omgivelsernes repons på voldtægtsofret (Wasco, 2003:315-316). Wasco leverer dermed et centralt argument imod en rent objektiv og voldsbaseret graduering af voldtægt, som ligeledes understøtter advokatens problematisering af spændet mellem standardisering og individualisering i erstatningspraksis i voldtægtssager. Dette peger endnu engang på vanskeligheden ved at vurdere subjektive krænkelser gennem objektive kriterier alene.

Delkonklusion

Afsnittet har undersøgt, hvordan rettens vurderinger af tortgodtgørelse kan forstås i relation til bredere juridiske vurderingslogikker og forestillinger om objektivitet. Analysen peger på, at retten fremstiller udmålingspraksis for tortgodtgørelse som objektiv og standardiseret, samtidig med at vurderingerne synes at være socialt og kulturelt situerede og præget af normative forestillinger om voldtægt og krænkelse. Med afsæt i Smart problematiserer afsnittet desuden, hvordan retten gennem sit sandhedskrav og sine vurderingsformer bidrager til at definere, hvilke former for voldtægt der anses som mest krænkende, og dermed tillægges højere erstatning i tort. Afsnittet har derudover belyst spændet mellem juridisk standardisering og den subjektive erfaring af krænkelse, herunder ligeledes problematikken i at forsøge at vurdere og værdisætte subjektive krænkelser gennem objektive kriterier.

6. Konkluderende diskussion

Specialet har undersøgt, hvordan voldtægt værdisættes økonomisk gennem tortgodtgørelse i dansk retspraksis, samt hvilke forståelser af voldtægt, krænkelse og seksuel autonomi der kan relateres til disse vurderinger. Med udgangspunkt i et retssociologisk og feministisk perspektiv har specialet analyseret, hvilke forhold der tillægges betydning i fastsættelsen af tortgodtgørelse, og hvordan disse vurderinger kan forstås som mere end blot økonomisk kompensation.

Analysen tager afsæt i et empirisk materiale bestående af 13 domme, seks interviews med bistandsadvokater samt centrale juridiske kilder, herunder Højesterets dom U 2022.1830 H og Karnovs kommentarer til erstatningsansvarsloven.

Analysen peger på at bestemte former for voldtægt lettere fremstår som alvorlige og kompensationsværdige end andre. Særligt synes fysisk vold og tvang at tillægges stor betydning i vurderingen af tortgodtgørelse. Analysen finder, at vold nærmest fungerer som et adgangskrav for at opnå en tortgodtgørelse på 100.000 kr., som i praksis fremstår som standardniveauet for fuldbyrdet voldtægt. Tortgodtgørelsens størrelse afhænger dermed ikke alene af, hvorvidt en voldtægt juridisk anerkendes som voldtægt, men også af karakteren af voldtægten. Et paradoks, som udfoldes i analysen, er imidlertid, at vold som selvstændig lovovertrædelse kun udløser tortgodtgørelse, hvis den har en særlig ydmygende eller krænkende karakter. Analysen peger således på, at volden fungerer som en forstærker af voldtægtens krænkende alvor, på trods af at vold i sig selv ikke per definition betragtes som en selvstændigt tortudløsende faktor i juraen.

I modsætning hertil viser analysen, at voldtægter, der ikke involverer fysisk vold eller aktiv modstand, og hvor forurettede er passiv, systematisk udløser lavere erstatningsbeløb. Dette på trods af, at handlingerne strafferetligt anerkendes som voldtægt. Analysen retter sig særligt mod sager, hvor forurettede vurderes at være “ude af stand til at modsætte sig”, idet godtgørelsesniveauet her relativt konsekvent fastsættes til 35.000 kr. med udgangspunkt i gældende retspraksis. Selv i sager med omstændigheder, der kunne tale for en forhøjelse, synes praksis relativt fastlåst inden for denne udmålingsramme.

Med udgangspunkt i analysens empiri, tegner der sig et klart økonomisk hieraki. Differetireringen af de forskellige tortgodtgørelser understreger en af analysens hovedpointer, herunder at domstolenes vurdering af den immaterielle krænkelse opererer ud fra en logik, hvor fraværet af samtykke ikke i sig selv tillægges samme økonomiske og retlige anerkendelse som voldtægtssager med fysisk vold.

Specialet finder således, at tortgodtgørelse ikke alene fungerer som økonomisk compensation, men også som en juridisk værdisætning af voldtægtens alvor og krænkelse. Voldtægter, der har karakter af den klassiske overfaldsvoldtægt, præget af fysisk vold og en fremmed gerningsperson, synes i højere grad at udløse høj tortgodtgørelse. Omvendt forholder det sig med de overgreb, der kategoriseres som kontaktvoldtægter, hertil sager uden synlig vold, aktiv modstand og som foregår i en privat kontekst hvor parterne kender hinanden i forvejen. Disse sager har i retspraksis vanskeligere ved at fremstå som en ligeså stor krænkelse i tortretlig sammenhæng. Dette kobler specialet til Susan Estrichs begreb om “real rape”, som netop belyser, hvordan retssystemet har lettere ved at anerkende voldtægter, der i højere grad ligner overfaldsvoldtægten end kontaktvoldtægten (Estrich, 1986:1092).

På baggrund af dette peger specialet på en spænding mellem samtykkelovens forståelse af voldtægt og de vurderingslogikker, der gør sig gældende i praksis for tortgodtgørelse. Selvom samtykkeloven formelt flytter fokus fra vold og tvang til frivillighed og samtykke, viser analysen, at udmålingen af tortgodtgørelse fortsat knytter voldtægtens alvor og krænkelse til fysisk vold, tvang og modstand. Analysen indikerer dermed, at forældede forestillinger om den “rigtige” voldtægt, fortsat spiller en rolle i den juridiske værdisætning af voldtægt og krænkelse, selv efter indførelsen af samtykkeloven.

Med afsæt i retssociologisk og feministisk retsteori viser analysen, at vurderingen og fastsættelsen af tortgodtgørelse, synes at formes af commonsense-forestillinger, og sociale og normative forståelser af hvad der kendetegner en “rigtig” voldtægt og et “rigtigt” offer (Estrich, 1986, Christie, 1986, Burt, 1998, Laugerud, 2020; Smith & Skinner, 2017; Houge & Laugerud, 2024). Gennem Bladini (2013) finder specialet ligeledes, at domstolene fremstiller disse vurderinger som objektive og neutrale, selvom de hviler på situerede og normative forestillinger om voldtægt og krænkelse. Med afsæt i Smart (1989) og Grossi (2022) nuanceres denne pointe yderligere. Analysen peger således på at retten ikke fungerer som en neutral instans, der objektivt vurderer den immaterielle skade og krænkelse som en voldtægt

har påført forurettet. Med afsæt i Carol Smart peger analysen imidlertid på, at retten gennem tortpraksis (re)producerer bestemte “sandheder” (Smart, 1989:19) om, hvilke voldtægter der anses som mest krænkende. Specialet argumenterer i forlængelse heraf for, at retspraksis gennem standardiserede takster og kortfattede begrundelser fremstilles som objektiv og neutral, samtidig med at denne objektivitet kan forstås som en form for “maske for magt” (Grossi, 2022), hvor normative og socialt situerede forståelser af voldtægt og krænkelse fremstår som juridisk objektive (Bladini, 2013).

De betydelige variationer i tortgodtgørelsesniveauerne, fra 35.000 kr. til 100.000 kr. for fuldbyrdet voldtægt, indikerer en normativ og differentieret værdisætning af voldtægtsfres krænkelse og lidelse. Med udgangspunkt i Smart argumenterer specialet således for, at magten netop består i domstolenes autoritet til at definere virkeligheden, herunder voldtægtsens krænkelsesgrad, og dermed tilsidesætter alternative forståelser og erfaringer ud fra en androcentrisk forståelse af voldtægt (Smart, 1989:13). Specialet problematiserer i den forbindelse dikotomien mellem det subjektive og det objektive, ved at belyse det paradoksale i at vurdere en subjektiv krænkelse ud fra en retlig objektivitet (Grossi, 2022). Med afsæt i blandt andet Wasco (2003), udfoldes det yderligere hvordan en krænkelse, som er en subjektiv erfaring, ikke nødvendigvis kan vurderes og måles ud fra standardiserede, “objektive” karakteristika, såsom fysisk vold og aktiv modstand. Man kan således argumentere for at retten, i den forbindelse, overser voldtægtsens immaterielle skade til fordel for målbare objektive faktorer. Dette falder i tråd med den eksisterende forskning på området, som netop peger på, at krænkelsen ved en voldtægt ikke kan reduceres til synlige skader og fysisk vold. Overgrebets skade består ligeledes i den dybtliggende krænkelse af forurettedes seksuelle autonomi, værdighed, subjektivitet og personlige integritet (Godden-Rasul, 2015; Chamallas, 2019; Gardner & Shute, 2000; High, 2021, Wasco, 2003). Aspekter, som der i specialet argumenteres for, devalueres økonomisk i den nuværende erstatningspraksis.

Specialets formål skal ikke ses som et angreb på det eksisterende system for tortgodtgørelse, men derimod som en kritisk undersøgelse af de mønstre, der kan synes at forme den økonomiske compensation i voldtægtssager. Ved at undersøge, hvilke aspekter der har indflydelse på tortgodtgørelsens udmåling, bidrager specialet til en dybere retssociologisk forståelse af, hvorfor visse krænkelse og voldtægter værdisættes højere end andre.

Funderet på en forståelse af, at al viden er situeret (Harding, 2013; Haraway, 2013; Bladini, 2013), er det muligt, at min egen position har haft betydning for den viden, som specialet producerer. Jeg vil argumentere for, at både min indledende interesse for emnet såvel som mit køn, kan have påvirket, hvilke analytiske spor jeg er gået ad, og hvad jeg har tillagt betydning i analysen. Med denne refleksivitet søger specialet således at producere en mere situeret form for objektivitet.

Overordnet kan det konkluderes, at analysen med udgangspunkt i specialets materiale, peger på en hierarkisering af voldtægter og krænkelse, der beror på sociale og normative forestillinger, hvortil voldtægter uden fysisk vold og tvang devalueres økonomisk. Specialet bidrager dermed til forskningen ved at vise, at tortgodtgørelse i voldtægtssager ikke alene kan forstås om økonomisk compensation, men også om, hvilke former for voldtægt, skade og seksuel krænkelse der juridisk anerkendes som mest krænkende.

7. Litteraturliste

- Antonsdóttir, H. F. (2020). Compensation as a means to justice? Sexual violence survivors' views on the tort law option in Iceland. *Feminist Legal Studies*, 28(3), 277–300.
- Augusteijn, F., Pemberton, A., Bijleveld, C. J. H., & Bosma, A. K. (2026). The predictability of court-adjudicated compensation for pain and suffering damages within the criminal proceedings and the role of victim labels: A case study on victims of sexual crime in the Netherlands. *Criminology & Criminal Justice*, 26(1), 22–48.
- Bacchi, C. (2012). Introducing the 'What's the Problem Represented to be?' approach. *Engaging with Carol Bacchi: Strategic interventions and exchanges*, 21–24.
- Bacchi, C., & Goodwin, S. (2016). *Poststructural Policy Analysis: A Guide to Practice*. New York: Palgrave Macmillan.
- Balvig, F. (2024). *Befolkningens oplevede udsathed for vold og andre former for kriminalitet og overgreb i samfundet: Offerundersøgelserne 2005–2024*. Justitsministeriet, Rigspolitiet, Det Kriminalpræventive Råd, Københavns Universitet & AFFORD.
- Banakar, R. (2019). On socio-legal design.
- Bieneck, S., & Krahé, B. (2011). Blaming the victim and exonerating the perpetrator in cases of rape and robbery: Is there a double standard? *Journal of Interpersonal Violence*, 26(9), 1785–1797.
- Bladini, M. (2013). *I objektivitetens sken: En kritisk diskursanalys av objektivitetsideal i domar och rättsvetenskap*. Uppsala: Iustus Förlag.
- Blommaert, J., & Dong, J. (2010). *Ethnographic fieldwork: A beginner's guide*. Bristol: Multilingual Matters.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press.

Burt, M. R. (1998). Rape myths. In M. Odem & J. Clay-Warner (Eds.), *Confronting rape and sexual assault* (pp. 129–144). Lanham: SR Books.

Burt, M. R., & Albin, R. S. (1981). Rape myths, rape definitions, and probability of conviction. *Journal of Applied Social Psychology*, 11(3), 212-230.

Chamallas, M. (2019). Feminist legal theory and tort law. In R. Auchmuty & E. Rackley (Eds.), *Research Handbook on Feminist Jurisprudence* (pp. 386–405). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Christie, N. (1986). The ideal victim. In E. Fattah (Ed.), *From crime policy to victim policy* (pp. 17–30). London: Macmillan.

Civilstyrelsen. (u.å.). *Tortgodtgørelse til voldtægts ofre*. Hentet fra [indsæt link]

Degenshein, A., & Leslie, C. A. (2025). Using court documents as data: Opportunities and challenges for sociolegal scholarship. *Law & Society Review*, 59(3), 619–647.

Det Kriminalpræventive Råd. (2024). Fakta om voldtægt. Hentet fra <https://dkr.dk/vold-og-voldtaegt/fakta-om-voldtaegt>

Erstatningsansvarsloven. (2024). *Bekendtgørelse af lov om erstatningsansvar*. Hentet fra <https://www.retsinformation.dk/>

Estrich, S. (1986). Rape. *The Yale Law Journal*, 95(6), 1087–1118.

Ferguson, C. E., & Malouff, J. M. (2016). Assessing police classifications of sexual assault reports: A meta-analysis of false reporting rates. *Archives of Sexual Behavior*, 45(5), 1185–1193.

Gardner, J., & Shute, S. (2000). The wrongness of rape. *Oxford Essays in Jurisprudence*, 4, 193–218.

Godden-Rasul, N. (2015). Retribution, redress and the harms of rape: The role of tort law. In C. McGlynn & V. E. Munro (Eds.), *Rape justice: Beyond the criminal law* (pp. 112–126). London: Palgrave Macmillan.

Grossi, R. (2022). What can contract law learn from #MeToo? *Journal of Law and Society*, 49(2), 263–276.

- Hammerslev, O., & Nielsen, S. P. P. (2024). Retssociologiske metoder. I H. Hammerslev, M. Madsen & A. Blok (Red.), *Retssociologi: Klassiske og moderne perspektiver* (s. 307–326). København: Djøf Forlag.
- Haraway, D. (2013). Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective. In J. Wajcman & J. Webster (Eds.), *Women, science, and technology* (pp. 455–472). New York: Routledge.
- Harding, S. (2013). Rethinking standpoint epistemology: What is “strong objectivity”? In L. Alcoff & E. Potter (Eds.), *Feminist epistemologies* (pp. 49–82). New York: Routledge.
- High, A. (2021). Sexual dignity and rape law. *Yale Journal of Law & Feminism*, 33, 1–62.
- Holstein, J. A., & Gubrium, J. F. (1997). Active interviewing. In D. Silverman (Ed.), *Qualitative research: Theory, method and practice* (pp. 113–127). London: Sage Publications.
- Houge, A. B., & Laugerud, S. (2024). “Unconscious or for other reasons incapable of resisting”: (Un)protected sexual assault under Norwegian criminal law. *Violence Against Women*, 30(14), 3676–3703.
- Højesteret. (2022). *U 2022.1830 H – Ikke krav på yderligere godtgørelse for tort som følge af voldtægt*. Danmarks Domstole.
- Jacobsson, M., Sjöström, S., & Öckinger, V. (2025). Victim blaming as collateral damage: Professionals on court hearings in cases of rape, assault, and fraud. *Journal of Law and Society*, 52(2), 229–248.
- Johansen, L. V. (2025). Legislation and institutional practices concerning compensation for victims of rape in Denmark. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 81, 100742.
- Karnov Group. (2025). *Kommentarer til erstatningsansvarslovens §26*. I Lovbekendtgørelse om erstatningsansvar. Karnov Online.
- Kjærulff, M. L. B., Bonde, U., & Astrup, B. S. (2019). The significance of the forensic clinical examination on the judicial assessment of rape complaints – developments and trends. *Forensic Science International*, 297, 90–99.

- Laugerud, S. (2020). Common sense, (ab)normality and bodies in Norwegian rape verdicts. *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 28(1), 18–29.
- Lisak, D., Gardinier, L., Nicksa, S. C., & Cote, A. M. (2010). False allegations of sexual assault: An analysis of ten years of reported cases. *Violence Against Women*, 16(12), 1318–1334.
- Lonsway, K. A., & Fitzgerald, L. F. (1994). Rape myths: In review. *Psychology of Women Quarterly*, 18(2), 133–164.
- Lovforslag nr. L 85. (2020). *Forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægt)*. Folketinget. Hentet fra <https://www.ft.dk/>
- MacKenzie, A. (2022). Why didn't you scream? Epistemic injustices of sexism, misogyny and rape myths. *Journal of Philosophy of Education*, 56(5), 787–801.
- Muljohadi, R. A., Warka, M., & Yudianto, O. (2021). The nature of giving compensation and restitutions for just rape victims. *Technium Social Sciences Journal*, 26, 444–452.
- Ostrander, D. (2018). *Police perceptions on false accusations of sexual assault* (Master's thesis, East Tennessee State University).
- Piha, O. (2024). Reasoning from background knowledge: Evaluating and explaining behaviour in Finnish rape judgments. *The International Journal of Evidence & Proof*, 28(2), 83–110.
- Retsinformation. (2020). *Lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægt)*. Hentet fra <https://www.retsinformation.dk/>
- Schafran, L. H. (2005). *Barriers to credibility: Understanding and countering rape myths*. National Judicial Education Program.
- Smart, C. (1989). *Feminism and the Power of Law*. London: Routledge.
- Smith, A. B., & Blumberg, A. S. (1967). The problem of objectivity in judicial decision-making. *Social Forces*, 46(1), 96–105.

- Smith, O., Daly, E., Herriott, C., & Willmott, D. (2022). State compensation as rape justice: Are public attitudes a legitimate foundation for reform of the UK's Criminal Injuries Compensation Scheme? *Journal of Gender-Based Violence*, 6(1), 79–97.
- Smith, O., & Galey, J. (2018). Supporting rape survivors through the criminal injuries compensation scheme: An exploration of English and Welsh independent sexual violence advisors' experiences. *Violence Against Women*, 24(9), 1091–1109.
- Smith, O., & Skinner, T. (2017). How rape myths are used and challenged in rape and sexual assault trials. *Social & Legal Studies*, 26(4), 441–466.
- Søberg, T., Baumbach, T., & Kjær Minke, L. (2021). *Voldtægtssagen – retssystemets akilleshæl: Teori og praksis*. København: Djøf Forlag.
- Straffeloven. (2024). *Straffeloven § 216*. Hentet fra <https://www.retsinformation.dk/>
- Temkin, J. (2010). “And always keep a-hold of nurse, for fear of finding something worse”: Challenging rape myths in the courtroom. *New Criminal Law Review*, 13(4), 710–734.
- Temkin, J., Gray, J. M., & Barrett, J. (2018). Different functions of rape myth use in court: Findings from a trial observation study. *Feminist Criminology*, 13(2), 205–226.
- Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2010). *Kvalitative metoder* (2. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningssed 2024*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Von Soest, C. (2023). Why do we speak to experts? Reviving the strength of the expert interview method. *Perspectives on Politics*, 21(1), 277–287.
- Wallin, L., Uhnöo, S., Wettergren, Å., & Bladini, M. (2021). Capricious credibility – legal assessments of voluntariness in Swedish negligent rape judgements. *Nordic Journal of Criminology*, 22(1), 3–22.
- Wasco, S. M. (2003). Conceptualizing the harm done by rape: Applications of trauma theory to experiences of sexual assault. *Trauma, Violence, & Abuse*, 4(4), 309–322.
- Webster, J., & Watson, R. T. (2002). Analyzing the past to prepare for the future: Writing a literature review. *MIS Quarterly*, 26(2), xiii–xxiii.

Yadav, M., Singh Thakur, P., & Rastogi, P. (2014). Compensation and rehabilitation of rape survivors: A constitutional right. *Journal of Indian Academy of Forensic Medicine*, 36(3), 284–291.

Bilag

Bilag 1. Interviewguide til bistandsadvokater

Tema	Spørgsmål
Introduktion	- Præsentation af projektets formål og tema - Information om anonymitet og frivillig deltagelse - Information om optagelse, transskription og sletning af lydfil - Indhentning af samtykke til optagelse
Baggrund og erfaring	- Kan du kort beskrive din erfaring som bistandsadvokat i voldtægtssager? - Hvordan er din rolle i relation til tortgodtgørelse?
Fastsættelse af tortgodtgørelse	- Kan du beskrive, hvordan du konkret arbejder med fastsættelse af tortgodtgørelse i en sag? - Hvilke forhold tillægger du særlig betydning? - Hvilke kilder anvender du i vurderingen (fx domspraksis, Karnov, egne erfaringer)? - I hvilken grad oplever du, at der eksisterer standardniveauer for tortgodtgørelse?

Opfølgende spørgsmål om standardniveauer	- Hvordan oplever du brugen af Karnovs vejledende niveauer? - Hvordan fastsættes disse niveauer efter din oplevelse? - Kan du give konkrete eksempler?
Forskelle mellem erstatningsniveauer	- Hvordan oplever du forskellen mellem sager, der typisk udløser omkring 100.000 kr., og sager der udløser væsentligt lavere godtgørelse? - Hvilke forhold synes at ligge til grund for disse forskelle? - Hvilke forhold kan "løfte" en sag til et højere niveau? - Hvilken betydning har fysisk vold, tvang, modstand eller manglende modstand? - Hvordan vurderes sager, hvor forurettede ikke gør modstand som følge af eksempelvis søvn, beruselse eller freeze-reaktion?
Domstolenes vurderinger og begrundelser	- Hvordan oplever du domstolenes begrundelser for tortgodtgørelse? - Hvorfor tror du, at begrundelserne ofte er relativt korte? - Er der forhold, som efter din oplevelse tillægges betydning uden nødvendigvis at fremgå eksplicit af dommene?
Krænkelser og økonomisk kompensation	- Hvordan oplever du processen med at "oversætte" en krænkelse til et økonomisk beløb? - Hvad oplever du som særligt vanskeligt i denne proces? - Hvordan oplever du, at muligheden for erstatning påvirker voldtægts ofre?
Samtykkeloven	- Har samtykkeloven ændret noget i forhold til arbejdet med tortgodtgørelse eller fastsættelsen af godtgørelsesniveauer?

Kritiske refleksioner	- Har du oplevet situationer, hvor du mente, at tortgodtgørelsen burde have været anderledes? - Har du oplevet afgørelser, der overraskede dig? Kom gerne med konkret eksempel. - Er der forhold ved den nuværende praksis, som du finder problematiske?
Afsluttende spørgsmål	- Er der noget vigtigt ved erstatningsprocessen eller voldtægtslovens vilkår, som vi ikke har været inde på? - Har du afsluttende refleksioner eller eksempler, du ønsker at tilføje?

Bilag 2. Oversigt over analyserede domme

Sagsnummer	Årstal
7223	2023
5261	2023
4768	2019
2916	2022
2710	2022
1721	2022
1559	2021
126	2021
8710	2023
8627	2023
7089	2024
3497	2023
12260	2025

Bilag 3. Uddrag af analyseark over domme

Sagsnummer	År	Hvilket beløb har forurettede ønsket i erstatning	Hvilket beløb er godkendt	Difference	Rettens begrundelse ved fastsættelsen af tortgodtgørelse	Krænkelserens karakter (Overblik)	Offerets situation	Relation mellem parterne	Vold/tvang	
7223	2023	Forurettede har påstået, at tiltalte skal betale 40.000 kr. i erstatning for tort. Tiltalte har bestridt erstatningspligt en og erstatningskravets størrelse.	35.00.00	5000	Under hensyn til karakteren af forholdet tages den nedlagte erstatningspåstand efter retsformandens bestemmelse til følge for et beløb på 35.000 kr. Beløbet forrentes efter erstatningsansvarslovens § 16.	Vaginalt samleje uden samtykke. Digital penetration vaginalt og i anus. Overbebet skete mens forurettede var påvirket af hash og alkohol og lå og sov. Ingen fysisk vold eller trusler. Flere seksuelle handlinger i samme hændelse. Ingen samtykke. Ingen konkret modstand fra forurettede.	Offeret var påvirket af alkohol og hash og sov.	Bekendte. Havde mødt hinanden 1 gang før.	Ingen vold og tvang.	
5261	2023	Forurettede har nedlagt påstand om, at tiltalte til hende skal betale erstatning og godtgørelse med 135.240 kr., heraf 34.240 kr. i godtgørelse for smerte, 1.000 kr. for helbredelsesudgifter og andet tab (udgift til lægeekskludering) samt 100.000 kr. i tortgodtgørelse, jf. erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1 og 2, med forrentning efter erstatningsansvarslovens § 16. Dvs: 100.000 i tortgodtgørelse.	100.00.00	0	Erstatning og godtgørelse Retsformanden tager efter afgørelsen af skyldsspørgsmålet påstanden om erstatning og godtgørelse, der er fremsat den 6. november 2023, til følge som nedenfor bestemt. Det bemærkes herved særligt, at formålet med ændringen af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 2, ved lov nr. 140 af 28. februar 2018, var en generel forhøjelse af niveauerne for tortgodtgørelse i sager om seksuelle krænkelser, og at niveauet for fastsættelsen af tortgodtgørelse for en fuldbdyrdet voldtægt efter denne ændring og i overensstemmelse med retspraksis som udgangspunkt er 100.000 kr. Der er ikke grundlag for at fravige dette udgangspunkt i nedadgående retning. I øvrigt er henset til, at den resterende del af kravet ikke er bestridt størrelsesmæssigt.	Forurettede blev tvunget ud på et handicap toilet hvor tiltalte har tiltvunget sig samleje mens han holdt hende for munden,	Ingen særlig beskrivelse af offerets situation.	Fræmmede	Vold og tvang	
4768	2019	60.000,00 kr. i godtgørelse for tort.	40.00.00	20000	Erstatningspåstanden vedrørende tort tages til følge som bestemt nedenfor. Ved tilkendelse af godtgørelse for tort, er der taget hensyn til grovheden af voldtægtsforsøget.	Sagen omhandler en situation, der starter frivilligt, hvor en kvinde tager med tiltalte hjem, og de opholder sig sammen i lejligheden. På et tidspunkt er de alene, og situationen udvikler sig, da tiltalte bruger fysisk magt mod hende, holder hende fast og forsøger at få hendes tøj af for at gennemføre samleje. Kvinden gør modstand, og efter en kamp lykkes det hende at slippe fri og flygte fra stedet. Tiltalte bliver dømt for voldtægtsforsøg med almindelig vold som del af forsøget. Der var et voldeligt forsøg på voldtægt. Men ikke alle de ekstra forhold i anklageskriftet kunne bevises	Offeret var påvirket af alkohol.	Havde mødt hinanden kort tid forinden hvor forurettede var gået med tiltalte hjem. Havde ikke nogen relation udover.	Vold og tvang	
2916	2022	30.00.00	30.00.00	0	Efter de juridiske dommeres bestemmelse tages påstanden om godtgørelse for tort til følge som påstået med 30.000 kr., jf. erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, jf. stk. 2. Dommerne har lagt vægt på omfanget og karakteren af den krænkelse, som Forurettede har været udsat for. Herunder, at Tiltalte, som var ukendt for Forurettede, forsøgte at voldtage hende i dagtimerne og på et offentligt sted, samt at forholdet var præget af ikke u-betydelig voldsomhed.	Forurettede kom gående på en parkeringsplads hvor tiltalte løb op til hende og kastede hende på jorden. Han satte sig overkrævs på hende og forsøgte at tage hendes bukser af. Forurettede skreg og gjorde modstand. Hun kradsede ham og prøvede at prikke ham i øjnene mm. Det hele foregik i dagslys og i offentligheden. Det varede få minutter før der kom vidner der var med til at stoppe det.	Ingen særlig beskrivelse. Var på ved hjem fra arbejde.	Fræmmede	Vold og tvang	

Bilag 4. Kodebog

Overordnet kode / Tema	Underkoder	Forklaring / definition
1. Tiltaltes handlinger og brug af vold		
	1.1 Vold og trusler	Fysisk vold, slag, spark, trusler om vold
	1.2 Tvang og fastholdelse	Situationer hvor forurettede fastholdes, presses eller tvinges
	1.7 Ingen fysisk vold	Overgreb hvor der ikke involverer fysisk vold eller trusler
	1.8 Gentagelse	Flere seksuelle handlinger eller gentagne overgreb i samme hændelse
	1.8.1 Flere typer overgreb	Kombination af forskellige seksuelle handlinger
	1.8.2 En type overgreb	Kun én type seksuel handling
	Frihedsberøvelse	Situationer hvor forurettede ikke kan forlade stedet
2. Forurettedes adfærd, reaktioner og tilstand		
	1.3 Modstand	Aktiv fysisk eller verbal modstand mod overgrebet
	1.4 Ingen modstand	Manglende aktiv modstand under overgrebet
	1.5 Ude af stand til at modsætte sig	Forurettet er på grund af søvn eller beruselse i en tilstand hvor vedkommende "er ude af stand til at modsætte sig" overgrebet
	1.9 Forurettedes tilstand	Beskrivelse af forurettedes tilstand
	1.9.1 Ædru	Forurettede beskrives som ædru og ved bevidsthed
	1.9.2 Søvn	Overgreb sker mens forurettede sover
	1.9.3 Stoffer	Påvirkning af narkotiske stoffer
	1.9.4 Hash	Påvirkning af hash
	1.9.5 Alkohol	Påvirkning af alkohol
	Forurettedes reaktion	Følelsesmæssige eller kropslige reaktioner efter overgrebet. Eksempelvis gråd, chok, kontakt til politi
3. Situationelle og relationelle omstændigheder		
	Varighed	Overgrebets tidsmæssige udstrækning
	Sted	Hvor overgrebet finder sted
	Relation mellem parterne	Relation mellem forurettede og tiltalte